

METODIKA VYTVÁŘENÍ MÍSTNÍCH A KRAJSKÝCH AKČNÍCH PLÁNŮ PODPORY POZITIVNÍHO, AKTIVNÍHO A ZDRAVÉHO STÁRNUTÍ

MPSV 2015

evropský
sociální
fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

METODIKA VYTVÁŘENÍ MÍSTNÍCH A KRAJSKÝCH AKČNÍCH PLÁNŮ PODPORY POZITIVNÍHO, AKTIVNÍHO A ZDRAVÉHO STÁRNUTÍ

Podněty a inspirace pro samosprávu

vypracovaná v rámci projektu **Podpora sociálního začleňování na místní a regionální úrovni** (reg. č. OP LZZ CZ.1.04/3.1.00/04.00016).

Projekt je financován z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Prioritní osa: 3 Sociální integrace a sociální služby.

Oblast podpory: 3.1 Podpora sociální integrace a sociálních služeb.

ZÁKLADNÍ INFORMACE O PROJEKTU

Položka	Popis
Název projektu	Dokument Metodika vytváření místních a krajských akčních plánů podpory pozitivního, aktivního a zdravého stárnutí strategie sociálního začleňování na místní úrovni je vypracován v rámci plnění in-house zakázky Zpracování podpůrných materiálů pro oblast sociálního začleňování, boje s chudobou a přípravy na stárnutí (analýzy, metodiky, návrhy, informační materiály) a zajištění osvěty v této oblasti , která je součástí projektu Podpora sociálního začleňování na místní a regionální úrovni , registrační číslo OP LZZ CZ.1.04/3.1.00/04.00016
Garant projektu	Česká republika – Ministerstvo práce a sociálních věcí
Lokalita	Na Poříčním právu 376/1 128 01 Praha 2
Osoba oprávněná jednat jménem realizátora	Mgr. Michaela Marksová Tominová Ministryně práce a sociálních věcí
Kontaktní osoba	Ing. Jana Ryšánková
Datum zpracování	11/2015
Zpracovatel	Fond dalšího vzdělávání, Na Maninách 20, 170 00 Praha 7, IČ: 00405698
Odborný garant	Mgr. Petr Wija, Ph.D.
Řešitelský tým	Ing. Miroslav Brda, Mgr. Helena Čelišová, Mgr. Ivana Draholová, Mgr. Eva Gregorová
Recenzenti	Ing. Marta Koucká, Ing. Jana Ryšánková, Mgr. Olga Starostová
Jazyková úprava	Moudrý překlad, s. r. o.
Grafická úprava	Radek Pokorný
Ilustrace	Bc. Markéta Králová

METODIKA VYTVÁŘENÍ MÍSTNÍCH A KRAJSKÝCH AKČNÍCH PLÁNŮ PODPORY POZITIVNÍHO, AKTIVNÍHO A ZDRAVÉHO STÁRNUTÍ (PODNĚTY A INSPIRACE PRO SAMOSPRÁVU)

Města a kraje hrají důležitou roli při vytváření prostředí přátelského seniorům a podmínek pro aktivní a zdravý život všech generací a ovlivňují kvalitu života svých občanů prostřednictvím různých služeb, opatření a politik: dostupnosti a kvality zdravotních a sociálních služeb, adekvátního bydlení, veřejné dopravy, informovanosti a bezpečnosti, vzdělávání, zaměstnanosti, podpory dobrovolnictví a sociálního začleňování a dalších oblastí.

Pro úspěch politiky podporující pozitivní stárnutí a adaptaci na demografické změny a rostoucí počet starších obyvatel je klíčové naplnění priorit Národního akčního plánu podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 na samosprávné, regionální a místní úrovni, co nejbližší občanům. Cílem tohoto dokumentu je pomoci obcím a krajským samosprávám plánovat a realizovat aktivity ve prospěch seniorů a mezigenerační soudržnosti na místní úrovni.

Předkládaný dokument představuje podněty a inspiraci pro krajské a místní samosprávy s cílem podpořit jejich iniciativu a aktivity zaměřené na podporu pozitivního,

aktivního a zdravého stárnutí. Na příkladech dobré praxe ukazuje inovativní opatření různých subjektů, které na politice stárnutí participují.

Vedle příkladů dobré praxe čtenáři v této publikaci naleznou informace o nástrojích implementace politiky pozitivního stárnutí, koordinátorce (koordinátorovi) agendy stárnutí a koordinátorce (koordinátorovi) služeb a podpory pro osoby se sníženou soběstačností a jejich blízké na místní úrovni, monitoringu a indikátorech politiky stárnutí a možných zdrojích financování. Jako příklad zpracovaného a realizovaného plánu aktivního stárnutí je představen brněnský participativní projekt.

Dokument je určen nejen pracovníkům a zástupcům samospráv, ale také neziskovým organizacím, poskytovatelům služeb, místním institucím a všem zainteresovaným subjektům a občanům, jejichž zájmem je zlepšení kvality života pro všechny generace a kteří se všichni podílí na naplňování cílů, aktivit a politiky podpory pozitivního stárnutí.

OBSAH

Metodika 2

Základní informace o projektu 3

Metodika vytváření místních a krajských akčních plánů podpory pozitivního, aktivního a zdravého stárnutí (Podněty a inspirace pro samosprávu) 4

Obsah 5

1. úvod 7

2. Pozitivní přístup k demografickým změnám a stárnutí 9

3. Vymezení dobré praxe 10

4. Témata politiky pozitivního stárnutí na samosprávné úrovni 12

4.1 Informovanost, poradenství a zapojení seniorů 14

4.2 Celoživotní učení a vzdělávání seniorů 16

4.3 Kvalitní prostředí pro život seniorů 18

4.3.1 Bydlení a vnější prostředí 18

4.3.2 Doprava a mobilita 20

4.4 Bezpečnost a ochrana lidských práv 22

4.5 Zaměstnávání starších pracovníků a seniorů 24

4.6 Dobrovolnictví a mezigenerační spolupráce 26

4.7 Zdravé stárnutí a podpora zdraví 28

4.8 Podpora osob se sníženou soběstačností a rodinných pečujících 30

5. Nástroje podpory a implementace politiky pozitivního stárnutí na krajské a obecní úrovni 33

5.1 Koordinátor agendy a politiky stárnutí na krajské úrovni 33

5.2 Koordinátor podpory na místní úrovni 34

5.3 Zdroje financování (dotační programy) 34

5.4 Kulaté stoly, semináře a výroční konference 35

5.5 Národní síť regionů, měst a obcí přátelských seniorům — sdílení dobré praxe 35

5.6 Meziresortní odborné skupiny a poradní orgány 36

- 6. Monitoring, evaluace a indikátory politiky stárnutí 37
- 7. Na co je dobré myslet při přípravě a realizaci plánu (politiky) 41
- 8. Příklad dobré praxe: Plán aktivního stárnutí ve městě Brně 43
- 9. Zdroje a doporučené dokumenty 44
- Příloha 1: Výsledky dotazníkového šetření 47
- Příloha 2: Dotazník k přípravě metodiky 53

1. ÚVOD

Česká republika přijala v kontextu mezinárodních dokumentů, doporučení a lidských práv Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 jako již třetí navazující strategii rámcující její přístup ke stárnutí, demografickým změnám a příležitostem a výzvám, které tyto změny přinášejí. Národní plán tak reprezentuje celostátní rámec „politiky pozitivního stárnutí“ od podpory osob se sníženou soběstačností prostřednictvím profesionálních služeb a neformální péče (rodiny a blízkých) až po využití potenciálu zdravějšího a delšího života pro rodiny, komunity a ekonomiku.

Cílem politiky reagující na demografické změny je vedle systémových kroků a změn na celospolečenské „makro“ úrovni, jako je reforma penzijního systému, také vytváření vstřícného a pozitivního prostředí pro aktivní stárnutí a plnohodnotný život na komunitní a místní úrovni.

Má-li být politika stárnutí úspěšná, strategie pozitivního stárnutí nesmí být „vlastněna“ (garantována, tvořena a realizována) pouze na „centrální“, resortní či vládní úrovni, ministerstvy, ale měla by propojovat zainteresované strany a subjekty v duchu změny „*welfare state*“ ve „*welfare society*“, kde klíčovou roli hrají komunity, její vlastní zdroje v podobě dobrovolnictví, neziskový sektor, soukromý sektor, úzká spolupráce s poskytovateli a akademickou sférou a obecně iniciativa a inovace „zdola“.

Samosprávy mají mandát od svých občanů, a tedy i odpovědnost, takovéto politiky vytvářející podmínky pro kvalitu života realizovat. Mohou být ale i prostředníkem, jak zapojit do tvorby politiky a rozhodovacích procesů veřejnost, zejména seniory a jejich blízké, poskytovatele služeb a neziskové organizace, soukromý sektor, zaměstnavatele a občanskou společnost. Jsou proto klíčové pro implementaci „politiky přípravy na stárnutí“ zdola (tzv. bottom-up) a pro participativní přístup k vytváření „společnosti pro každý věk“ a formování nebo korekci národních politik na základě zkušeností, různorodosti či nerovností kvality života nejen ve stáří mezi různými regiony a skupinami obyvatel České republiky.

Zásadní, „paradigmatické“ změny reagující na novou demografickou realitu a růst délky života jsou nezbytné nejen na národní úrovni, ale také na úrovni regionální (krajské) a městské (obecní). Samosprávy totiž vytvářejí a ovlivňují život svých obyvatel a klíčové veřejné služby, a to ať v rámci samostatné nebo přenesené působnosti. Pro úspěch pozitivní politiky stárnutí je tudíž klíčové naplnění a přenesení národních strategických priorit „níže“ na regionální a místní úroveň, blíže občanům.

Cílem tohoto materiálu je pomoci obecním a krajským samosprávám převést národní priority a opatření do praxe a využít potenciál, které nabízejí pro podporu pozitivního a produktivního stárnutí a života v regionech a městech, tedy „regionalizace“ a „municipalizace“ národní politiky stárnutí a cílů Národního plánu. Dokument by měl podpořit „mainstreaming stárnutí“, tedy začlenění priorit, témat a konceptů obsažených v Národním plánu a mezinárodních doporučeních do relevantních politik (bytová politika, zdravotní politika, sociální politika, dobrovolnictví, vzdělávací politika, podpora zaměstnanosti, sociální začleňování atd.).

Jak se uvádí v Národním plánu, stárnutí se dotýká všech oblastí života a politiky reagující na stárnutí obyvatelstva mohou být účinné pouze tehdy, budou-li založeny na komplexním přístupu a koordinaci. Cílem tohoto dokumentu je pokusit se iniciovat a definovat mechanismy spolupráce, jak na vertikální úrovni (mezi státní správou a samosprávou a jednotlivými úrovněmi samosprávy), tak na horizontální úrovni (mezi jednotlivými odbory, sektory, například mezi sociální, zdravotní, bytovou, vzdělávací, dopravní politikou a dalšími oblastmi), informovat o nástrojích podpory a možných opatřeních a zvýšit tak kapacitu samospráv reagovat na příležitosti a výzvy spojené se stárnutím efektivně, pokud možno v rámci již existujících nástrojů, politik a dokumentů, ale také v rámci nástrojů nových.

Metodika nemá být neměnným a rigidním „předpisem“, ale podpůrným a doporučujícím nástrojem či návodem pro realizaci politiky v této oblasti na úrovni

samosprávy a počátkem vytvoření komunikační a implementační platformy, která bude schopna flexibilně reagovat na názory samospráv a dalších relevantních a zainteresovaných stran, zejména pak těch, kterých se toto téma aktuálně dotýká nejvíce, seniorů a jejich rodin. A v neposlední řadě nástroj pro to, jak hodnotit, zda je deklarovaných cílů dosahováno nebo nikoliv, která samospráva (obec, město, kraj) je více přátelská generacím a věku („age-friendly“), má ucelenější politiku a strategii v této

oblasti, a jaký je její dopad na kvalitu života a spokojenost občanů.

Tento dokument je počátkem společné cesty, jejímž cílem je aktivnější a zdravější stárnutí v komunitě a místní úrovni prostřednictvím lépe koordinovaných a provázaných opatření, politik a služeb.

2. POZITIVNÍ PŘÍSTUP K DEMOGRAFICKÝM ZMĚNÁM A STÁRNUTÍ

Za demografickým vývojem a „revolucí dlouhověkosti“ zůstává nejen sociální a zdravotní systém, budovaný pro „krátkověkou“ populaci, ale i naše vnímání stárnutí a stáří. Jak uvádí nová „Světová zpráva o stárnutí a zdraví“, snížení soběstačnosti souvisí se samotným chronologickým věkem jen velmi volně (WHO, 2015). Samosprávy jsou dobrou úrovní pro nahlížení na seniory jako na zdroj spíše než „objekt péče“ (LGA, 2015). Níže uvedená tabulka ukazuje rozdíly v přístupu orientovaném na nedostatky (deficity) a v přístupu orientovaném na potenciál.

Diverzita stárnutí na regionální, místní i individuální úrovni vede k tomu, že neexistuje jednotná cílová skupina

a politika ve smyslu „one-size fits all“. Politiky (plurál) reagující na demografický vývoj zahrnují podporu aktivního stárnutí, využití potenciálu lepšího zdraví a vzdělání pro trh práce a ekonomiku až po koordinovanou podporu pečujících osob a rodin, flexibilní systém „dlouhodobé podpory a péče“ a „komunitu přátelskou demenci“ („*dementia-friendly community*“).

V rámci jednotlivých tematických oblastí se zaměříme na definování základních opatření na místní a regionální úrovni v návaznosti na priority a opatření Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí. Následující kapitola vymezuje pojem a kritéria dobré praxe.

Přístup založený na deficitech	Přístup založený na potenciálu
Začíná s nedostatky a potřebami	Začíná se zdroji v komunitě
Reaguje na problémy	Identifikuje příležitosti a silné stránky
Poskytuje služby uživatelům	Investuje do lidí jako občanů
Zdůrazňuje roli organizací	Zdůrazňuje roli občanské společnosti
Zaměřuje se na jednotlivce	Zaměřuje se na komunity a sousedství
Vnímá lidi jako klienty a uživatele služeb	Vnímá lidi jako občany a spoluvůrce, kteří mají co nabídnout
Jedná s lidmi jako s pasivními a objekty	Pomáhá lidem převzít kontrolu nad svými životy
„Napravuje lidi“	Podporuje lidi, aby rozvinuli svůj potenciál

Tab. 1 Přístup samospráv založený na deficitech a přístup založený na zdrojích a silných stránkách

Zdroj: Ageing: the silver lining (The opportunities and challenges of an ageing society for local government), Local Government Association (25. červen 2015)

3. VYMEZENÍ DOBRÉ PRAXE

Cílem tohoto dokumentu je poskytnout inspiraci či podněty k tvorbě a realizaci „politiky podpory pozitivního stárnutí“ prostřednictvím existující „dobré praxe“. Současně se snaží využít mezinárodních doporučení zaměřených na vytváření přátelského prostředí seniorům a každému věku na úrovni samosprávy a měst (*age-friendly city, age-friendly environment*).

Dobrá praxe, respektive „osvědčený postup“ je „metoda nebo technika, která opakovaně přináší lepší výsledky, než kterých bylo dosaženo jinými prostředky, a která se používá jako měřítko (benchmark). Je to způsob, jak dobrou praxi vyvinout a objevit... , některými je považována za módní slovo (buzzword), používané k popisu standardní praxe...“ (Wikipedie).

Příklady dobré praxe jsou osvědčené postupy a řešení, které v sobě zároveň zahrnují prvky inovace, nové myšlenky a nápady. Jejich shromažďování vytváří prostor a motivaci pro vzájemné učení se jeden od druhého, sdílení know-how a zkušeností. (Zdroj: Národní síť Zdravých měst).

Příklady dobré praxe šetří čas a peníze, zefektivňují činnost úřadů, podporují zdravou soutěživost, motivaci a spolupráci samospráv atd. (Zdroj: Národní síť Zdravých měst). (viz informační leták http://dataplan.info/dobra-praxe/nszm_letak_PDP_n.pdf)

Příklady dobré praxe tedy poskytují inspiraci. V současnosti však aktuální a úplný přehled „dobré praxe“ v takto široké oblasti chybí. Nicméně cílem dokumentu je naznačit možné aktivity samospráv v jednotlivých oblastech. Inspirací je databáze dobré praxe Národní síť Zdravých měst, která má obdobné cíle.

Hlavními kritérii pro výběr aktivity jako Příkladu dobré praxe jsou (Národní síť Zdravých měst)

- ~ spolupráce institucí veřejné správy, neziskových organizací, soukromého sektoru a veřejnosti
- ~ inovace a originalita v přístupu a nová přidaná hodnota

- ~ neziskový charakter (primárním cílem je veřejná služba, nikoliv vytváření zisku)
- ~ respektování principů udržitelného rozvoje — projekt či aktivita by neměly rozvíjet
- ~ např. ekonomický pilíř rozvoje na úkor sociální oblasti či životního prostředí

Na stránkách <http://dobrapraxe.cz> je dostupná databáze dobré praxe, z nichž řada z nich je využitelná také v oblasti vytváření města přátelského seniorům a zlepšování kvality života ve stáří (podpora zdraví, dobrovolnictví, komunikace s veřejností, pohyb).

Databáze dobré praxe zaměřená na stárnutí je pak dostupná na tematickém portálu „Města přátelská seniorům“ <http://mestoseniorum.cz>, který obsahuje 226 příkladů dobré praxe z 90 míst v České republice (Zdroj: NSZM ČR). Databáze zahrnuje příklady dobré praxe v **devíti oblastech**:

1. město bez bariér,
2. místní doprava,
3. domov, bezpečí,
4. společenský život,
5. mezigenerační vztahy,
6. zaměstnání, společenská aktivita,
7. vstřícná komunikace, informace,
8. místní sociální a zdravotní služby,
9. zdraví a životní styl — viz obrázek 1 na další straně.

Na podmínky realizace politiky na místní úrovni a kvalitu života na místní úrovni mají vliv nejen různé úrovně samosprávy, ale také odlišná situace v různých obcích. Zhruba dvě třetiny obyvatel Česka žije v obcích a městech do 50 tis. obyvatel, což platí analogicky pro populaci 65 a více let. Více než čtvrtina obyvatel (27 %) pak žije v obcích do 2 tisíc obyvatel a zhruba pětina obyvatel ve městech nad 100 tisíc obyvatel. Tabulka níže ukazuje strukturu populace podle velikostních skupin obcí.

Obr. 1 Tematické oblasti databáze příkladů dobré praxe „Město seniorům“ (NSZM ČR)

Zdroj: NSZM ČR

–1999	2000–4999	5000–9999	10 000–19 999	20 000–49 999	50 000–99 999	100 000+	Celkem
2 831 431	1 255 275	965 176	970 898	1 281 209	1 027 160	2 193 634	10 524 783
27 %	12 %	9 %	9 %	12 %	10 %	21 %	100 %

Tab. 2 Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí (2014, stav k 1. 7.)

Zdroj: ČSÚ, 2015 (<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2014>) (Demografická příručka 2014)

4. TÉMATA POLITIKY POZITIVNÍHO STÁRNUTÍ NA SAMOSPRÁVNÉ ÚROVNI

„Politika stárnutí“ je specifická oblast veřejné politiky. Jejím specifikem je velká tematická šíře, průřezovost, interdisciplinarita a multidimenzionalita. V tomto dokumentu není možné pojednat o všech tématech či aspektech, které demografické změny, stárnutí, resp. kvalita života ve stáří obnáší ve stejné míře podrobnosti a detailu. V tomto dokumentu vycházíme z aktuální struktury poslední verze Národního plánu a mezinárodních doporučení a relevantních témat na místní úrovni (WHO, Zdravá města atd.).

Struktura témat a oblastí podle Národního akčního plánu

- ~ Zajištění a ochrana lidských práv starších osob (část B.)
- ~ Celoživotní učení (část C.)
- ~ Zaměstnávání starších pracovníků a seniorů (část D.)
- ~ Dobrovolnictví a mezigenerační spolupráce (část E.)
- ~ Kvalitní prostředí pro život seniorů (část F.)
- ~ Zdravé stárnutí (část G.)
- ~ Péče o seniory s omezenou soběstačností (část H.)

Na místní úrovni je politika stárnutí realizovaná zejména v následujících tematických oblastech. Jedná se o oblasti, které mají důležitý význam pro kvalitu života na místní úrovni a současně spadají do kompetencí samospráv.

Cílem politiky stárnutí je mj. *mainstreaming* priorit formulovaných v reakci na demografické změny do hlavního proudu veřejných politik — bytové, zdravotní, dopravní, vzdělávací (počáteční vzdělávání, celoživotní vzdělávání, rozvoj lidských zdrojů).

Základní definice hovoří o *mainstreamingu* jako o „*integraci určitého tématu nebo problému do agenturních procesů formulování politik, jejich plánování, rozhodování o těchto politikách, do jejich realizace a vyhodnocování*“. Klíčovým konceptem je tedy *víceúrovňová a komplexní*

Obr. 2 Témata politiky přípravy na stárnutí na úrovni městské samosprávy

Zdroj: Upraveno dle Asociace místních samospráv (Local Government Association), (LGA, 2015).

integrace. Subjektem mainstreamingu mohou být osoby, skupiny, témata, otázky, problémy, ale i obecnější struktury, systémy, akce; objektem jsou obvykle orgány veřejné správy, politici, politiky, veřejnost.“ (Vidovičová, Gregorová, 2007).

Publikace „*Regionální strategie a demografické stárnutí*“ (Výbor regionů, Age Concern England, 2006) doporučuje, aby si zpracovatel strategických a sektorových strategií a koncepcí položil následující otázky s cílem reflektovat demografické změny, například:

- ~ Zohledňuje dokument současné a budoucí demografické změny ve všech oblastech, jako jsou hospodářství, infrastruktura a sociální politika?
- ~ Řeší dokument ekonomický přínos starších osob k zaměstnanosti, samostatně výdělečné činnosti

- ~ a neplacené činnosti, jako je péče nebo dobrovolnictví?
- ~ Neobsahuje dokument generalizace nebo stereotypy o lidech v různých věkových skupinách? Zohledňuje různorodost lidí nad 50 let? Neobsahuje jazyk dokumentu stereotypy nebo negativní obrazy starších osob?
- ~ Zohledňuje dokument význam kupního potenciálu starších lidí na různých trzích a jejich význam jako spotřebitelů veřejných služeb? Identifikuje zboží a služby, pro které jsou senioři klíčovými spotřebiteli?
- ~ Navrhuje dokument konkrétní opatření, jež by seniorům pomáhala maximalizovat jejich příjem ze zdrojů, jako jsou samostatně výdělečná činnost, zaměstnání, investice a státní příspěvky?
- ~ Zjišťuje dokument, kde by stárnoucí populace mohla představovat příležitost pro rozvoj a inovaci služeb a podnikání?
- ~ Pojednává dokument o tom, jak zlepšit nabídku bydlení a životní podmínky seniorů?
- ~ Je cílem dokumentu zajistit přístup seniorů k adekvátním dopravním službám, jež jim umožní aktivní život?

- ~ Stanovuje dokument specifické postupy, jak konzultovat se seniory a jak je zapojit do regionální samosprávy?

Česká republika stojí před mnoha výzvami, jak podpořit rozvoj komunitních a integrovaných sociálních a zdravotních služeb. Přes deklarovanou podporu života v přirozeném prostředí toho od doby přijetí zákona o sociálních službách pro podporu stárnutí v komunitě nebylo učiněno mnoho. Stojíme před výzvou, jak zajistit dostupné a vstřícné seniorské bydlení, jak se připravit na růst počtu lidí s demencí a počet lidí ohrožených chudobou či zadlužením, rostoucí diverzitu stárnutí a rozdíly v kvalitě života ve stáří. Stojíme před výzvou, jak podpořit mezigenerační a společenskou soudržnost na úrovni měst i celé společnosti, zlepšit zdraví a uplatnění starších osob na trhu práce atd.

Níže uvádíme výběr příkladů dobré praxe v jednotlivých oblastech a tématech Národního akčního plánu pozitivního stárnutí na regionální a obecní úrovni. Uvedené příklady si nedělají nárok na úplnost nebo reprezentativnost. Vycházejí z dostupných (sekundárních) zdrojů, zpráv a databází. Mají sloužit hlavně k inspiraci a poukázat na možnosti opatření a aktivit v jednotlivých oblastech.

4.1 INFORMOVANOST, PORADENSTVÍ A ZAPOJENÍ SENIORŮ

Vstřícná komunikace lidí v městské komunitě je důležitou součástí Města přátelského seniorům. Ať je město jakkoliv vyspělé, hlavním a preferovaným způsobem komunikace je pro starší lidi mluvené slovo, a to jak v neformálních vztazích s rodinou a přáteli, tak v různých klubech, sdruženích, na veřejných setkáních, v komunitních centrech a církvích.

(NSZM ČR, <http://mestoseniorum.cz>)

Řadu životních situací dovedeme řešit, pokud víme jak. Častým problémem je nedostatek informací, a pocit, že občané nemají potřebné a důležité informace v době kdy a ve formě, kterou potřebují. Je však rozdíl mezi informací a praktickým doprovázením k potřebné pomoci. Nestačí pouze informace, ale aktivní podpora k zapojení a využití služeb nebo pomoci. Jak je uvedeno výše, k tomu je často nezbytný osobní kontakt. Současně je důležitým tématem komunikace s občany, a možnost jejich zapojení do rozhodování o životě ve městě a oblastech, které ovlivňují jejich život.

Při přípravě dokumentů a informování veřejnosti byste si měli položit následující otázky.

Otázky, které byste si měli odpovědět

Jsou zjišťovány informační potřeby obyvatel a je hodnocena informovanost obyvatel o službách a aktivitách ve městě a regionu?

Jsou podle názorů seniorů a veřejnosti obsah, rozsah a formy poskytování informací vyhovující?

Funguje ve vašem kraji (městě, obci) poradní nebo pracovní orgán, který umožňuje participaci seniorů a jejich blízkých na otázkách, které se jich dotýkají (např. rada seniorů)?

Příklady dobré praxe

~ **Litoměřice: Místa přátelská seniorům** — každoroční seriál akcí pro seniory, zahrnující prezentace organizací, dny otevřených dveří, soutěže, workshopy, besedy a další. (Zdroj: <http://www.dobrapraxe.cz>)

~ **Žít déle doma** (<http://zitdeledoma.cz>) — kampaň spolku Života 90 na podporu stárnutí a života ve stáří doma (ve vlastním sociálním prostředí).

~ **Senior pointy** — kontaktní místa přátelská seniorům nabízející informace a poradenství. Více informací viz <http://www.seniorpointy.cz> (viz též <http://www.rodinnapolitika.cz>, <http://www.seniorpasy.cz> a <http://www.rodinnepasy.cz>).

~ **Prachatice — Rada seniorů města Prachatic** — poradní orgán vedení města, složeného z devíti seniorů s životními a profesními zkušenostmi (není politickým orgánem), rada se zabývá životem seniorů v různých oblastech (doprava, bydlení, volný čas, služby a podobně). Město Prachatice též zřídilo e-mailové adresy pro seniory.

~ **Šlapanice: Webové stránky města pro seniory** — stránky pro seniory, které provozuje město pro své starší občany, přinášejí základní a praktické informace, přehledně uspořádané do několika hlavních oblastí, které mají příjemné grafické rozhraní. (<http://www.slapanice.cz/senior/index.php>)

~ **Občanské poradny** — poskytují nezávislé, odborné, nestranné a bezplatné sociálně-odborné poradenství v 18 právních oblastech (<http://www.obcanskeporadny.cz/oblasti-obcanskeho-poradenstvi/>), a také bezplatné poradenství v oblasti spotřebitelské problematiky (viz <http://www.obcanskeporadny.cz/spotrebitelske-poradenstvi/>) (Zdroj: <http://www.obcanskeporadny.cz>)

~ **Plzeň: Katalog sociálních služeb v Plzni** (aktualizovaný 2014) — katalog organizací (v tištěné i elektronické verzi), které na území města Plzně poskytují služby. Katalog získal stříbrné ocenění v soutěži Zlatý erb 2014 v kategorii „Nejlepší elektronická služba“. (<http://socialnisluzby.plzen.eu/dokumenty/katalog-socialnich-sluzeb>)

~ **Portál nejen pro seniory** <http://www.seniorum.cz> — informační a poradenský portál Života 90

Příklady indikátorů

- ~ Míra informovanosti obyvatel, respektive její vývoj, znalost potřeb a preference obyvatel (hodnocená na základě nezávislého šetření)
- ~ Počet služeb poradenství, jejich dostupnost, výše finanční podpory organizací poskytujících odborné sociální poradenství, sociálně-právní poradenství atd.

Další vybrané dokumenty a zdroje

- ~ Integrovaný portál MPSV (Sociální tematika) (<https://portal.mpsv.cz/soc>)
- ~ Portál veřejné správy (Životní situace) (<https://portal.gov.cz/portal/obcan/situace>)
- ~ Registr sociálních služeb MPSV (http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do;jsessionid=E54E48AB216925B3310F115DBE0077C3.node1?SUBSESSION_ID=1449776749542_1)
- ~ Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb

4.2 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ A VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

Celoživotní učení představuje kontinuální proces získávání a rozvoje znalostí, dovedností a schopností v průběhu celého života člověka. Probíhá v zařízeních zaměstnavatelů, v soukromých vzdělávacích institucích, ve školských zařízeních, nestátních neziskových organizacích, v knihovnách a dalších organizacích atd. (MPSV, 2014). Národní plán v této oblasti stanovuje například „Podporovat zaměření místních organizací na vzdělávání seniorů, podporovat využití městských a obecních knihoven a dalších společenských center pro vzdělávání“ nebo „podporovat a rozvíjet práci škol jako center celoživotního učení, která poskytují nejen počáteční vzdělávání pro žáky a studenty, ale i širokou nabídku dalšího vzdělávání (profesního, zájmového, občanského, rekvalifikačního)“.

Otázky, na které byste si měli odpovědět

Nabízí vzdělávací instituce ve vaší obci/regionu kurzy celoživotního vzdělávání?

Jsou vzdělávací aktivity otevřené různým generacím, reflektují jejich zájmy?

Realizují se v prostorách základních škol nebo knihoven či obdobných institucích vzdělávací kurzy nebo přednášky pro veřejnost? S jakým zájmem se setkávají?

Zohledňují relevantní dokumenty kraje/města potřebu zvyšování zaměstnanosti a kompetencí starších osob na trhu práce?

Příklady dobré praxe

~ **HI. m. Praha: Vznikající síť bezplatných seniorských akademií umění a kultury** — seniorské akademie umožní seniorům prostřednictvím komplexního uměleckého vzdělávání věnovat se hudbě, výtvarnému umění, tanci či divadlu, a to bez nutnosti procházet přijímacím řízením či jakkoliv prokazovat či průběžně ověřovat své nadání a dosažené výsledky. (<http://www.dustojnestarnuti.cz/ruzne/hlavni-mesto-zaklada-sit-bezplatnych-seniorskych-akademii-umeni-a-kultury>)

~ **Chrudim: Akademie třetího věku** — Městská knihovna Chrudim připravila Akademii třetího věku, určenou pro posluchače starší 55 let.

~ **Kulturní akademie třetího věku** — vzdělávací program brněnských kulturních institucí pro milovníky historie a brněnské kultury ve věku 55+. (Hvězdárna a planetárium Brno, <http://www.hvezdarna.cz>)

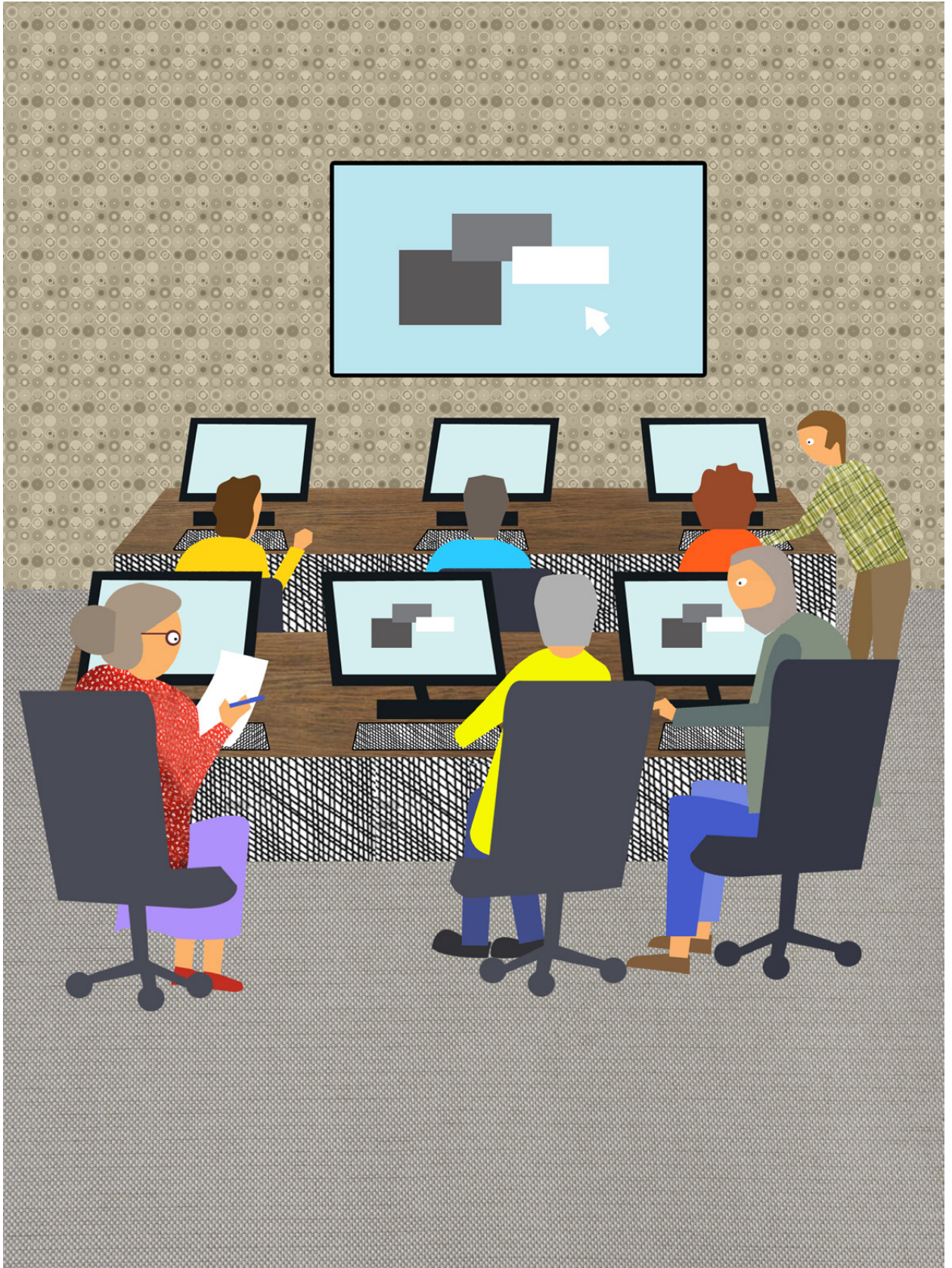
~ **Kurzy trénování paměti — Česká společnost pro trénování paměti a mozkový jogging** od roku 1994 vyškolila více než 1800 certifikovaných trenérů, kteří působí v knihovnách, domovech pro seniory, denních stacionářích atd. Seznam kontaktů lze nalézt na <http://www.trenovani-pameti.cz>.

Příklady indikátorů

- ~ Dostupnost vzdělávacích, kulturních a volnočasových aktivit v obci
- ~ Účast osob 55 plus a seniorů na celoživotním vzdělávání, vzdělávacích a kulturních aktivitách
- ~ Podpora vzdělávacích a volnočasových aktivit

Další vybrané dokumenty a zdroje

- ~ Strategie celoživotního učení ČR (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr>)
- ~ Dokumenty o dalším vzdělávání a celoživotním učení — MŠMT (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr>)
- ~ Přehled programů pro seniory na vysokých školách v ČR ([helpnet.cz](http://www.helpnet.cz)) (<http://www.helpnet.cz/seniory/univerzity-tretiho-veku>)
- ~ Dlouhodobý záměr seniorského vzdělávání na vysokých školách na období 2008–2015 (<http://www.au3v.org/home/podani-a-vize/dlouhodoby-zamer>)
- ~ Asociace univerzit třetího věku (<http://www.au3v.org>)

4.3 KVALITNÍ PROSTŘEDÍ PRO ŽIVOT SENIORŮ

Mezinárodní výzkumy ukazují, že většina populace si přeje bydlet ve svém domově a komunitě, ve které má vazby na rodinu, sousedy a prostředí. V případě snížení soběstačnosti to je však možné pouze za předpokladu podpory blízkých, rozvinutých terénních a domácích služeb, bezbariérového a bezpečného bydlení a další podpory. Rovněž dostupná doprava a mobilita má zásadní vliv pro zapojení do dění ve městě a dostupnost různých služeb. Text níže se zaměřuje na oblast bydlení a dopravy a na otázky a příklady aktivit v těchto oblastech.

4.3.1 BYDLENÍ A VNĚJŠÍ PROSTŘEDÍ

Podpora stárnutí doma (*ageing in place*) zůstává nenaplněnou policy prioritou — terénní služby nezaznamenaly v minulých 10 letech takový rozvoj jako pobytové služby, nejsou dostatečným základem a zárukou podpory i pro ty, kteří chtějí přes sníženou soběstačnost zůstat bydlet doma — ve vlastním prostředí. Bytová politika není provázána se sociální politikou, která se zaměřuje na kompenzaci nákladů pro nízkopříjmové skupiny a na úpravu bydlení pouze pro úzce vymezené skupiny osob se zdravotním postižením. Přitom mírné adaptace a úpravy bydlení mohou zvýšit bezpečnost v domácím prostředí a snížit míru pečovatelské (ošetřovatelské) zátěže jak pro blízké, tak pracovníky služeb. Mnoho lidí dosud podceňuje přípravu na stáří v souvislosti se zajištěním vhodného bydlení, tj. zajištění vhodné velikosti bytu, úprava bytu a zvýšení bezpečnosti při běžném pohybu. Mezi tématy, která je potřeba řešit ve spolupráci mezi státem (ministerstvy) a samosprávou, patří přehodnocení sociálních dávek na úpravu bytu tak, aby lépe umožňovaly podporu života a poskytování sociálních a zdravotních služeb v domácím prostředí, včetně podpory osob pečujících o své blízké v domácím prostředí.

Otázky, na které byste si měli odpovědět

Máte přehled o počtu osob s příspěvkem na péči a jejich potřebách v oblasti bydlení (bariérovost, bezpečnost apod.)? Máte informace o počtu osob s dárkami na bydlení?

Má město k dispozici dostatek bezbariérových malometrážních bytů pro osoby se

sníženou soběstačností (mobilitou)? Podporujete život osob se sníženou soběstačností ve vlastním bytě?

Má vašem město/kraj dokument, který řeší dostupnost bydlení (finanční, bezbariérovost atd.) pro osoby se sníženou soběstačností?

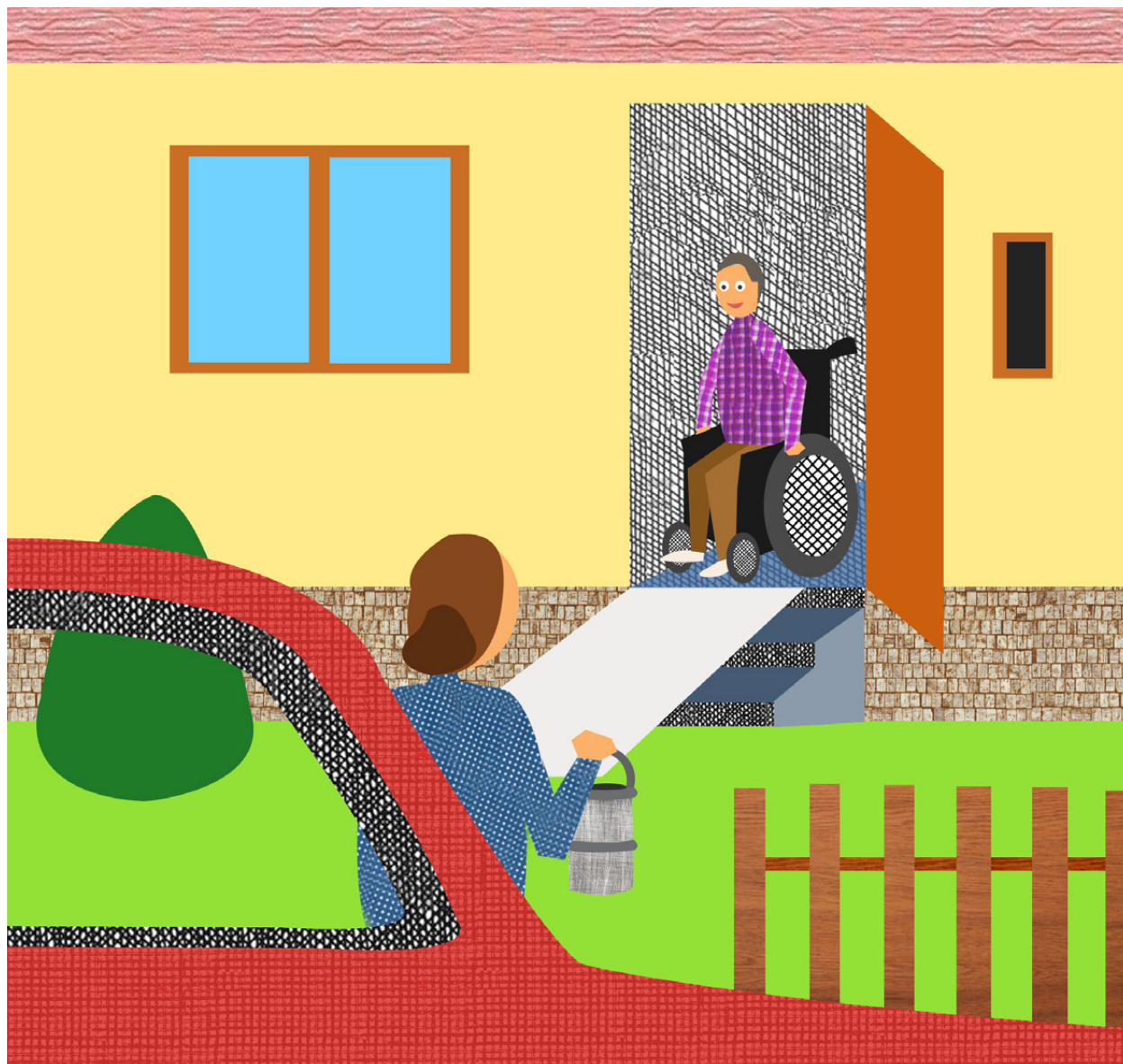
Podporujete bezbariérovost a úpravy bytů a bezpečnost (prevenci úrazů seniorů) v domácím prostředí?

Příklady dobré praxe

- ~ **Velká Británie — Koncept celoživotního domova** (*life time homes*), univerzální design a standardy upravitelného bydlení apod. (viz <http://www.lifetimehomes.org.uk> — anglicky), Konceptce bydlení pro stárnoucí společnost (Velká Británie)
- ~ **Brno — komunitní bydlení pro seniory** — pilotní projekt sdíleného seniorského bydlení v rámci mezinárodního projektu HELPS
- ~ **Život 90 — Tísňová péče** — umožňuje žít déle doma seniorům, kteří se obávají, že by jim v případě zdravotních problémů neměl kdo pomoci. Systém tísňové péče umožňuje pomoc v krizové situaci, stačí zmáčknout tlačítko a dojde ke spojení s dispečinkem.
- ~ **Praha: Manuál tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy** — přináší principy, pravidla, doporučení a kritéria tvorby veřejných prostranství. (<http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/obecne/mtvp.pdf>)
- ~ **Poradenství k úpravě bytu a pomůckám** — drobné opravy formou služby ze strany obce, resp. dobrovolnictví, neziskové organizace apod.

Příklady indikátorů

- ~ Podíl bezbariérových bytů (bytů zvl. určených) v bytovém fondu obce
- ~ Úrazovost seniorů v domácím prostředí
- ~ Podíl osob s příspěvkem na péči žijících doma (s podporou služeb)
- ~ Podíl osob využívajících terénní a domácí služby a podporu

Další vybrané dokumenty a zdroje

- ~ Lifetime Homes Design Guide (design celoživotního domova: průvodce) (<http://www.lifetimehomes.org.uk/pages/lifetime-homes-design-guide.html>, <http://www.habinteg.org.uk/lifetime-homes-design-guide>)
- ~ Konceptce sociálního bydlení České republiky 2015–2025 (http://www.mpsv.cz/files/clanky/22514/Koncepce_soc_bydleni_2015.pdf)
- ~ Konceptce bydlení ČR do roku 2020 (MMR, 2011) (<http://www.mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Bytova-politika/Koncepce-Strategie/Koncepce-bydleni-CR-do-roku-2020>)
- ~ Dobrá praxe „Domov, bezpečí“ na portále „<http://mestoseniorum.cz>“ (<http://www.mestoseniorum.cz/cz/domov>)
- ~ Komunitní domy seniorů (dotační program MMR) (<http://www.dustojnestarnuti.cz/bydleni/mmr-komunitni-domy-senioru-jak-zazadat-o-dotaci>)
- ~ Publikace: Jsem tady ještě doma? (Diakonie ČCE, 2015) (<http://www.dustojnestarnuti.cz/bydleni/publikace-jsem-tady-jeste-doma>)
- ~ Film a publikace o bydlení seniorů (Diakonie ČCE, 2009) (<http://www.diakonie.cz/nase-sluzby/projekty/bydleni-senioru-film>)

4.3.2 DOPRAVA A MOBILITA

Národní plán stanovuje „Přispět ke zvýšení bezbariérovosti a dostupnosti veřejné dopravy jakožto zásadní podmínky pro aktivní stárnutí a zapojení seniorů do společnosti“. Bezbariérová a finančně dostupná veřejná doprava je důležitá pro dostupnost důležitých služeb. Obce a města by v rámci svého rozvoje měla minimalizovat nároky na dopravu za základními službami (město krátkých vzdáleností, vybavenost v místě) a současně rozvíjet specializovanou dopravu pro osoby se sníženou soběstačností nebo zdravotním postižením.

Základním dokumentem v oblasti dostupnosti dopravy pro osoby se sníženou soběstačností je Program mobility (NRZP, 2014), jehož cílem je „zajistit svobodný pohyb ve městech a obcích pro všechny skupiny obyvatelstva“. Strategickými cíli Programu mobility jsou (NRZP, 2014):

3. dostupnost služeb veřejné správy, zdravotních a sociálních služeb, pracovních a vzdělávacích příležitostí a možností kulturního využití,
4. zlepšení přístupu všech obyvatel k veřejné dopravě,
5. zvýšení kvality a bezbariérovosti komunikací pro chodce ve městech a obcích.

Otázky, na které byste si měli odpovědět

Jak je zajištěna finanční, časová a územní dostupnost veřejné dopravy ve vašem kraji/obci?

Jsou dobře dostupná důležitá místa a veřejné služby (knihovny, kulturní zařízení, pošta, obchody, zdravotnická zařízení, místa poskytování sociálních služeb atd.)?

Máte přehled o užívání veřejné dopravy ve městě (kraji) osobami se sníženou soběstačností, respektive zdravotním postižením a jejich potřebách?

Nabízíte speciální dopravní služby pro osoby se sníženou soběstačností?

Máte plán odstraňování bariér a zvyšování dostupnosti dopravy?

Podporujete zdravou a bezpečnou pěší a cyklistickou dopravu a pohyb ve zdravém prostředí?

Příklady dobré praxe

Atlas přístupnosti centra města Brna — podávající informace o přístupnosti objektů v centru města. Kontakt: Odbor zdraví, Magistrát města Brna — <http://www.brno.cz>

Dopravní asistent — služba Dopravního podniku města Brna spočívající v zajištění dopravy osobě starší 75 let při přepravě v MHD. Kontakt: Dopravní podnik města Brna — <http://www.dpmb.cz>

Bohumín: Senior taxi — město Bohumín nemá MHD, zavedlo proto přepravní službu tzv. Senior taxi, ta slouží lidem ve věku nad 70 let. Je k dispozici v pracovní dny od 6 do 14 hod., má určená přepravní místa a cena za každou cestu je 15 Kč/osobu. (Zdroj: <http://www.dobrapraxe.cz>)

Velké Meziříčí: Seniori ve městě jezdí v MHD zdarma — město Velké Meziříčí rozhodlo o zavedení bezplatné přepravy pro seniory (osoby starší 65 let) s trvalým pobytem ve Velkém Meziříčí od ledna 2015. Svůj nárok budou prokazovat seniorskou čipovou kartou. (Zdroj: <http://www.dobrapraxe.cz>)

Šlapanice: Město provozuje Seniorbus — autobus pro seniory zajišťuje rozvoz v dopoledních hodinách po městě, k lékařům a do obchodů. Jezdí ve stanoveném jízdním řádu, projíždí celé město a zajíždí k obchodním střediskům v městské části Brno Slatina. Seniori si zajistí Seniorkارتu, která je zdarma nebo za poplatek. (Zdroj: <http://www.dobrapraxe.cz>)

Příklady indikátorů

- ~ Podíl bezbariérové MHD, bariérových dopravních prostředků, zastávek/stanic apod.
- ~ Využívání veřejné dopravy osobami se sníženou soběstačností, resp. zdravotním postižením.
- ~ Dopravní (časová) dostupnost zdravotních, sociálních a dalších služeb občanské vybavenosti (kulturních, vzdělávacích, sportovních aj. zařízení) a klíčových veřejných prostranství, zeleně a událostí pořádaných ve městě pro občany
- ~ Úrazovost seniorů v dopravě (ambulantní ošetření pro úraz, resp. hospitalizace pro úraz)

Další vybrané dokumenty a zdroje

~ Dopravní politika ČR pro období 2014–2020 s výhledem do roku 2050 (<http://www.mdcrcz/NR/rdonlyres/05F0E9E7-D76B-4A36-84AE-E56710F3D881/0/DP.pdf>)

~ Národní rozvojový program mobility pro všechny (<http://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/program-mobility/program-mobility-79350>)

~ Informační portál BESIP / sekce zaměřená na seniory (<http://www.ibesip.cz/cz/senior>)

4.4 BEZPEČNOST A OCHRANA LIDSKÝCH PRÁV

Národní plán stanovuje cíl „Zvýšit bezpečnost a ochranu seniorů s důrazem na témata prevence kriminálních útoků, domáčího násilí, poškozování spotřebitele — zákazníka a bezpečnost v dopravě, a skrytého nebezpečí v oblasti rizikového chování na internetu“. V rámci specifického cíle „Zvýšit povědomí ve společnosti o právech starších osob a seniorů“ pak stanovuje „Podporovat a šířit informační a vzdělávací materiály zaměřené na ochranu práv starších osob“.

Otázky, na které byste si měli odpovědět

Máte přehled o výskytu jednotlivých druhů kriminality, jejichž oběti jsou seniori na vašem území?

Podporujete aktivity zaměřené na prevenci kriminality zaměřené na starší občany?

Podporujete poradenství v oblasti spotřebitelských práv, poradenství ve finanční tísni a aktivity na podporu finanční gramotnosti?

Příklady dobré praxe

- ~ **Senior telefon 800 157 157** (telefonická krizová pomoc Života 90 dostupná zdarma 24 hodin denně) — registrovaná sociální služba. (<http://www.zivot90.cz/202-senior-telefon>)
- ~ **Linka seniorů 800 200 007** (ELPIDA pro seniory) — anonymní a bezplatná telefonická služba pro seniory, osoby o seniory pečující a osoby v krizi. (<http://www.elpida.cz/page.php?page=2>)
- ~ **Senior akademie Městské policie Brno** — speciální program zaměřený na dlouhodobé vzdělávání v oblasti prevence kriminality a zvyšování bezpečnosti seniorů. (<http://www.mpb.cz/seniori>)
- ~ **Praha 14: Senior akademie** — cyklus preventivních přednášek s cílem naučit seniory předcházet trestné činnosti a podporovat správné chování v krizových situacích.
- ~ **Znojmo: Seniori sobě II** — kurzy prevence mezi vrstevníky — základním principem projektu je využití aktivních a spolehlivých seniorů — kurzů prevence k oslovování vrstevníků ve svém okolí, kteří žijí osamoceně, málo vycházejí z domu, mají

zdravotní problémy, a snadno se tak mohou stát obětí trestného činu. (<http://www.dobrapraxe.cz/cz/stripsy/znojmo-stante-se-kuryry-prevence-aneb-seniori-sobe-ii>, <http://www.mestoseniorum.cz>)

- ~ **Prostějov: Předcházení rizikům internetové komunikace** — beseda se seniory s názvem „Musíme se bránit aneb rizika internetové komunikace“. (<http://www.dobrapraxe.cz/cz/stripsy/prostejov-musime-se-branit-aneb-rizika-internetove-komunikace>)
- ~ **Třeboň: Náramky seniory rychle spojí s pomocí** — (<http://www.dobrapraxe.cz/cz/stripsy/trebon-naramky-jez-seniora-rychle-spoj-se-strazniky-se-osvedcuj-mesto-poridi-dalsi>)
- ~ **Život 90 — Tísňová péče** — tísňová péče Života 90 je komplexní sociální služba, jejímž hlavním cílem je ochránit zdraví a životy starších seniorů a zdravotně postižených lidí. Dodává svým klientům pocit bezpečí v každodenním životě, doma i venku. Stiskem tlačítka, které u sebe nosí, se v případě nouze spojí s nonstop dispečinkem. (<http://www.zivot90.cz/4-socialni-sluzby/10-tisnova-pece-areion>)

Příklady indikátorů

- ~ Existence a počet programů, resp. kurzů v oblasti prevence kriminality zaměřené na rizikové skupiny starších osob (65 plus)
- ~ Výskyt trestných činů, jejichž oběti jsou osoby nad 65 let, vývoj trestné činnosti
- ~ Dostupnost poradenství, preventivních a krizových služeb pro osoby ohrožené nebo vystavené zneužívání a špatnému zacházení
- ~ Programy (aktivity) na zvýšení ochrany spotřebitelů, resp. pro osoby ve finanční tísni apod.

Další vybrané dokumenty a zdroje

- ~ Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015 (<http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx>)
- ~ Krajské a městské plány (koncepce) prevence kriminality
- ~ Informační portál BESIP/sekce zaměřená na seniory (<http://www.ibesip.cz/cz/senior>)
- ~ Dobrá praxe na portále v sekci „Domov, bezpečí“ — <http://www.mestoseniorum.cz> (NSZM ČR)
- ~ Obezřetnost se vyplácí — příručka, kterou vydala plzeňská pobočka společnosti Člověk

v tísní (https://www.clovekvtsni.cz/uploads/file/1367491820-seniori_web.pdf, <https://www.clovekvtsni.cz/cs/socialni-prace/socialni-prace-1/plzen/info/obezretnost-se-vyplaci>)

~ (Ne)bezpečný věk — když víte, co vás může ohrozit, máte větší šanci se bránit — doporučující rady pro seniory (<http://www.policie.cz/clanek/podvody-na-seniorech.aspx>)

~ Metodika finančního poradenství (Člověk v tísní) (<https://www.clovekvtsni.cz/cs/socialni-prace/socialni-prace-1/plzen/info/metodika-financniho-poradenstvi-1>)

~ Portál Ministerstva financí k finančnímu vzdělávání (<http://www.psfv.cz>)

~ Poradna při finanční tísní, o. p. s. (<http://www.financnitisen.cz/index.php>)

4.5 ZAMĚSTNÁVÁNÍ STARŠÍCH PRACOVNÍKŮ A SENIORŮ

Z důvodu potenciálního i faktického nedostatku pracovníků představují senioři flexibilní a cenný zdroj pracovní síly. Senioři chtějí mít více příležitostí k zaměstnání a přejí si, aby současné možnosti placené i dobrovolnické práce lépe odpovídaly jejich potřebám a zájmům. Národní plán klade za cíl „Zvýšit informovanost starších osob o možnostech uplatnění na trhu práce...“, „Podporovat zavádění principů Age Managementu...“, nebo „Změnit postoje ke stárnutí na základě informování společnosti o věkové diverzitě jakožto konkurenční výhodě pro firmy i společnost“.

Otázky, na které byste si měli odpovědět

Podporujete zaměstnanost starších osob, pracovní příležitosti pro starší osoby (55 plus) a věkovou různorodost na pracovišti?

Zdůrazňujete při komunikaci se zaměstnavateli v regionu potřebu zvýšení zaměstnanosti starších osob vzhledem k nedostatku pracovníků a stárnutí populace? Podporujete pozitivní vnímání starších osob na trhu práce?

Podporujete uplatňování Age Managementu ve vámi (městem) řízených či zřízovaných organizacích a institucích?

Příklady dobré praxe

- ~ Alternativa 50 plus — život začíná v padesáti: motivace a vzdělávání lidí 50+ zvyšující uplatnitelnost na trhu práce (<http://alternativaplus.cz/projekty-a-aktivity>)
- ~ Alternativa 50 plus — „Management věku: nástroj pro boření genderových a věkových stereotypů“ (Proti ageismu mezinárodně) (<http://alternativaplus.cz/projekty-a-aktivity>)
- ~ Alternativa 50 plus — síť ambasadorů a ambasadek proti ageismu v médiích (<http://alternativaplus.cz/projekty-a-aktivity>)
- ~ „Generační tandem — podpora generační výměny“ — projekt realizovaný v krajích, který je zaměřený na zajištění generační výměny a podpory mezigenerační solidarity na trhu práce prostřednictvím udržení pracovníků v předdůchodovém

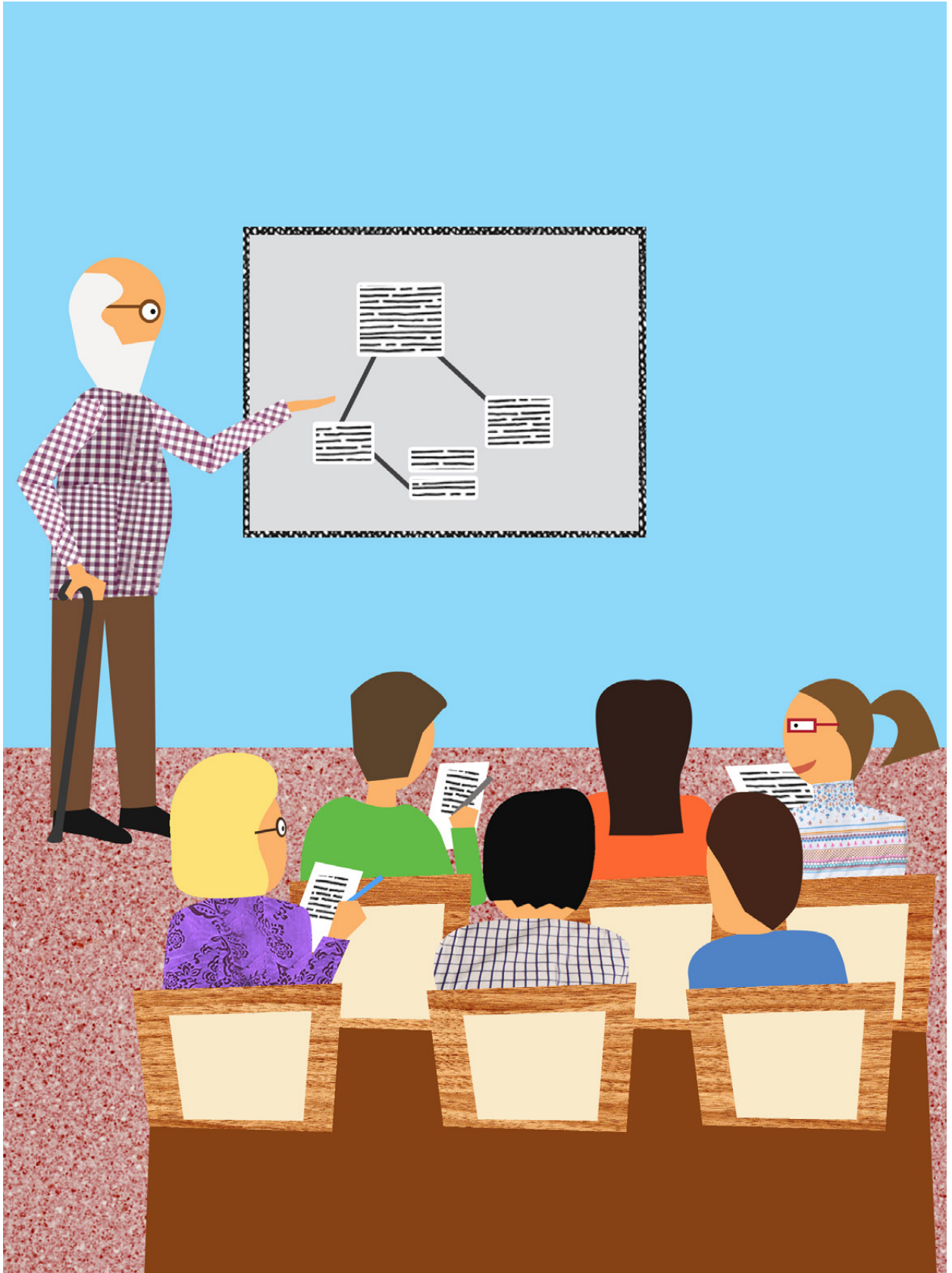
věku v zaměstnání. (http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/kvk/projekty_esf/v_realizaci/rip/tandem)

Příklady indikátorů

- ~ Zaměstnanost 55–64, rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen 55–64
- ~ Zaměstnanost 65+, rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen 65+
- ~ Využívání částečných úvazků a flexibilních pracovních podmínek u osob 55 plus
- ~ Podíl osob 50 plus, které se v uplynulém roce účastnily celoživotního vzdělávání
- ~ Výskyt diskriminace na základě věku (podle výsledků průzkumů, kontrol apod.)

Další vybrané dokumenty a zdroje

- ~ Pracovní dlouhověkost: východiska, příležitosti, výzvy (UZS, 2014, <http://spsds.monitorovani.eu/index.php?r=category/content&id=45>)
- ~ Postavení lidí po padesátce a reakce v oblasti veřejných politik v ČR (Alternativa 50+, 2014, <http://alternativaplus.cz/publikace-ke-stazeni>)
- ~ Podpora osob 50+ na trhu práce v praxi vybraných zemích EU (VUPSV, 2013, http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_364.pdf)
- ~ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>)
- ~ Statistiky z oblasti (ne)zaměstnanosti, statistická ročenka trhu práce atd. (Portál MPSV, <https://portal.mpsv.cz/sz/stat>)
- ~ Vybrané právní předpisy z oblasti zaměstnanosti (MPSV, https://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy)

4.6 DOBROVOLNICTVÍ A MEZIGENERAČNÍ SPOLUPRÁCE

Senioři s odchodem do důchodu nepřestávají přispívat svým rodinám a komunitám a podílet se na jejich životě (WHO, 2012)¹. Jednou z možností zapojení ve prospěch druhých je dobrovolnictví a mezigenerační vztahy. Národní plán stanovuje cíl „podporovat dialog a spolupráci mezi žáky a seniory na základních a středních školách a rozvíjet podmínky pro mezigenerační setkávání“. Mezi opatření Plánu patří „Podpořit realizaci projektů mezigeneračního učení ve školách a prostřednictvím knihoven“.

Otázky, na které byste si měli odpovědět

*Podporuje vaše obec/kraj dobrovolnictví?
Pokud ano, jak?*

Umožňují dobrovolnické programy mezigenerační kontakty?

Zohledňuje nabídka dobrovolnických aktivit zájmy a zkušenosti seniorů?

Využíváte dobrovolnictví v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb, bezpečnosti dopravy, mobility, mezigeneračních aktivit apod.?

Příklady dobré praxe

~ **TOTEM** — regionální dobrovolnické centrum — podporuje občanskou angažovanost seniorské skupiny. Senioři jako dobrovolníci ve službách sociálního a zdravotnického charakteru (nemocnice, domovy důchodců, hospice apod.).

~ **Trojlístek, sblížení tří generací** — projekt umožňující využívání služby „náhradní babičky“, založený na vytvoření partnerství mezi rodinou a ženou zralého věku. Kontakt: Centrum pro rodinu a sociální péči v Brně. (Více informací: <http://www.crsp.cz>)

~ **OLD's COOL** — mezigenerační refestival — pořadatelem festivalu je obecně prospěšná

společnost ELPIDA, jejímž cílem je především aktivovat, vzdělávat a bavit seniory, ale také propojovat generace a pohnout veřejným míněním ve prospěch stáří. (<http://elpida.cz/web/refestival>)

~ **Hradec Králové: vzdělávání v rámci projektu Internet pro seniory** — seniory učí žáci základních škol, podpora mezigeneračního dialogu, **vzdělávání v rámci univerzit třetího věku** jak prostřednictvím vysokých škol, tak nově i **prostřednictvím základních uměleckých škol**.

~ **Prostějov: Počteníčko s babičkami** — projekt prostějovské nemocnice (v polovině února 2015 bylo asi 20 babiček, které chodily pravidelně za dětmi na dětské oddělení nemocnice podle přesného rozpisu návštěv). Cílem tohoto projektu je vytvořit sociální vazby mezi lidmi různého věku, mezi zdravými a nemocnými a pomoci těm, kteří jsou ve vážné životní situaci třeba na lůžkovém dětském oddělení. (<http://www.dobrapraxe.cz/stripky/prostejov-poctenicko-s-babickami>)

~ **Plzeň: Oceňování dobrovolníků (Anděl 2014)** — tradiční akce, pořádaná v roce 2014 již poosmé odborem sociálních služeb Magistrátu města Plzně.

Příklady indikátorů

- ~ Existence dobrovolnických programů pro seniory-dobrovolníky
- ~ Počet dobrovolníků a dobrovolnických organizací, resp. organizací využívajících dobrovolnictví
- ~ Dobrovolnické aktivity pro seniory a aktivity podporující mezigenerační kontakty

Další vybrané dokumenty a zdroje

- ~ Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě (<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>)
- ~ Dobrovolnická služba — informace na stránkách Ministerstva vnitra (<http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx>)
- ~ **Dobrovolnik.cz** — informační portál o dobrovolnictví provozovaných sdružením Hestia (<http://www.dobrovolnik.cz>)
- ~ Dobrovolnictví v domovech pro seniory — příklady dobré praxe (pdf, 2008) (<http://www.dobrovolnik.cz/res/data/002/000384.pdf>)
- ~ Publikace: Dobrovolnictví v obci — Jak na to? (2014) (pdf) (<http://www.dobrovolnik.cz/res/data/039/004459.pdf>)

¹ Průvodce — age-friendly cities guide (WHO)

4.7 ZDRAVÉ STÁRNUTÍ A PODPORA ZDRAVÍ

Zdraví je předpokladem zachování soběstačnosti. Samotný věk o zdraví a soběstačnosti vypovídá velmi málo. Někteří lidé jsou i ve vysokém věku plně soběstační, jiní mohou v důsledku nemoci potřebovat podporu a péči. Žádají dva lidé ve stejném věku nejsou stejní (viz schéma WHO <http://www.who.int/ageing/events/world-report-2015-launch/healthy-ageing-infographic.jpg>). Kraje a obce hrají důležitou roli v podpoře zdraví a vytváření zdravého prostředí a podmínek. Národní program stanovuje „Zvýšit informovanost o významu zdravého životního stylu a prevence nemoci mezi všemi věkovými skupinami se zaměřením na občany starší 50 a více let tak, aby mohli na základě znalostí a informací rozhodovat o svém životě“ nebo „Podporovat a aktivizovat obce a regiony v rozvíjení zdravého prostředí, které je přátelské všem generacím“.

Mezi způsoby podpory zdraví seniorů patří zakládání mezigeneračních sportovišť a fit parků, například v blízkosti vzdělávacích institucí, sociálních či zdravotnických zařízení, podpora aktivního sportování seniorů (Olympiáda seniorů), vytváření pěších tras dostupných i pro osoby na vozíku, nordic walking, cyklostezky, podpora rekreačních týmových her a sportů (šachy, pétanque, kuželky, turistika), otevření sportovišť lidem vyššího věku nabídkou redukováného vstupného v hodinách menšího provozu, což je oboustranně výhodné apod. (Holmerová a kol., 2013).

Otázky, na které byste si měli odpovědět

Máte informace o zdravotním stavu a využívání zdravotních služeb v porovnání s jinými městy a regiony?

Máte informace o potřebách obyvatel v oblasti zdraví a o zdravotní gramotnosti?

Podporujete možnost pohybových, volnočasových a kulturních aktivit obyvatel různého věku?

Podporujete zdravý pohyb a rozšiřování zeleně ve vašem městě, zdravý životní styl a snížení výskytu rizikových faktorů?

Příklady dobré praxe

~ **Most: Venkovní posilovací stroje pro seniory** — město pořídilo seniorům venkovní posilovací stroje. Umístěny jsou u jednotlivých penzionů pro seniory, aby se optimalizovalo jejich využití.

~ **Prachatice: Senioři se připojili k Rotoped-tour a Pěškotour** — Zdravé město Prachatice se již počtvrté připojilo k Rotopedtour a Pěškotour. (<http://www.dobrapraxe.cz/cz/stripsy/prachatice-zdrave-mesto-prachatice-se-pripojuje-k-vyzve-nspz-roped-tours-a-peskotours>)

~ **Prachatice: vydání brožur tras nordic walking, nebo např. bezbariérový průvodce městem, nebo průvodce ve zvukové podobě**

~ **Jablonec nad Nisou: Taneční terapie mají u seniorů úspěch.** (<http://www.dobrapraxe.cz/cz/stripsy/jablonec-n-n-tanezni-terapie-maji-u-senioru-v-jabloneckych-pasekach-uspech-natacet-prijede-i-televize>)

~ **„Seniorská míle“ pro běžce nad 60 let (Život 90, Praha)** — tradiční Seniorskou míli pořádá spolek Život 90 pro běžce starší 60 let na trati dlouhé zhruba 1300 metrů. V roce 2014 se konala už potřinácté. (<http://www.dobrapraxe.cz/cz/stripsy/hl-m-praha-seniorska-mile-proverila-sily-bezcu-starsich-60-let>)

~ **Liberecký kraj: Další ročník kampaně Do práce na kole** — už pátým rokem snaží omezit zbytečné zahlcování měst automobily při každodenních cestách do práce, zvýšit tím kvalitu života ve městě a podpořit zdraví prospěšný způsob dopravy. (<http://www.dobrapraxe.cz/cz/stripsy/liberecky-kraj-jarni-cyklojizda-odstartovala-dalsi-rocnik-kampane-do-prace-na-kole>)

~ **Brno: Systém bikesharingu ve městě.** (<http://www.dobrapraxe.cz/cz/stripsy/brno-mesto-je-o-krok-blize-k-bikesharingu>)

~ **Prachatice: Seniorské plavání „Přeplavme svůj La Manche“.** (<http://www.dobrapraxe.cz/cz/stripsy/prachatice-ppozvanka-na-zaverecne-lednove-plavani-preplavme-la-manche>)

~ **Litoměřice: Klub českých turistů pro seniory.** (<http://www.zdravamesta.cz/cz/videogalerie/litomerice-klub-ceskych-turistu-pro-seniory>)

Příklady indikátorů

~ Střední délka života mužů a žen (při narození, ve věku 65 a více let) v okrese (ORP)

- ~ Pohybová aktivita obyvatel, aktivity podporujících zdraví atd.
  - ~ Dostupnost pohybových a sportovních aktivit pro osoby v každém věku, dostupnost mezigeneračních aktivit
  - ~ Zdravotní statistiky (<http://www.mestoseniorum.cz/cz/statistiky>), indikátory zdraví (<http://www.dataplan.info/cz/home/indikatory-zdravi>)
- Další vybrané dokumenty a zdroje**
- ~ Zdraví 2020 — Národní strategie ochrany a podpory zdraví (<http://www.mzcr.cz/verejne/dokumenty/zdravi-2020-narodni-strategie-ochrany-a-podpory-zdravi>)
  - ~ Zdravotní plány krajů a měst (<http://www.dataplan.info/cz/home/zdravotni-plany-prehled>)
  - ~ Portál město a pohyb (<http://www.mestopohyb.cz>) prezentuje příklady dobré praxe z oblasti podpory pohybové aktivity na úrovni měst, obcí a mikroregionů. <http://www.mestopohyb.cz>.
  - ~ Město seniorům (databáze NSZM ČR) (<http://www.mestoseniorum.cz/cz/zdravi-a-zivotni-styl>)
  - ~ Dobrá praxe — Podpory zdraví (databáze NSZM ČR) (<http://dobrapraxe.cz/cz/tema/podpora-zdravi>)

4.8 PODPORA OSOB SE SNÍŽENOU SOBĚSTAČNOSTÍ A RODINNÝCH PEČUJÍCÍCH

Důsledkem demografického stárnutí je nárůst požadavků na sociální a zdravotní služby. Z hlediska služeb a podpory osob se sníženou soběstačností je důležitá včasná a flexibilní podpora a pomoc, provázanost různých forem péče jak v resortu zdravotnictví, tak v resortu sociálních služeb. Systém integrovaných podpůrných služeb (Kalvach, 2014)² nabízí model ucelené podpory lidí s ohroženou nebo sníženou soběstačností a jejich blízkých prostřednictvím sociálních, zdravotních a dalších služeb, profesí a opatření.

Cílem Národního plánu podporujícího pozitivní stárnutí je „Široká nabídka provázaných sociálně-zdravotních služeb včetně zapojení pečovateli, která bude reagovat na specifické potřeby seniorů s omezenou soběstačností“.

Na místní úrovni je důležitá otázka koordinace podpory a služeb pro osoby se sníženou soběstačností a jejich blízké prostřednictvím koordinátora služeb (komunitní sociálně-zdravotní pracovník, komunitní sestra, koordinátor podpory apod.). Tato pozice by se měla stát základem mapování potřeb a koordinace služeb v rámci obcí, zejména v rámci tzv. obcí třetího stupně / typu (obce s rozšířenou působností), v rámci jejichž území je třeba zajistit dostupnost a spolupráci sociálních a zdravotních služeb s cílem větší efektivity, snížení či oddálení potřeby pobytových služeb, včetně prevence hospitalizací a neefektivního užívání zdravotní péče.

Včasnost a koordinovanost je podle mezinárodních zkušeností nejen zdrojem úspor, ale zejména předpokladem zvýšení kvality života osob s disabilitou (sníženou soběstačností). Zvyšuje se tak efektivita služeb a jejich vstřícnost k potřebám rostoucí skupiny obyvatel s potřebou integrované a komunitní podpory.

Pro praktické prosazování principů a komunitního systému integrovaných podpůrných služeb je důležité:

- ~ zajištění poskytování uceleného poradenství (jedno kontaktní místo v obci)

² Viz více Kalvach, Z. a kol. Podpora rozvoje komunitního systému integrovaných podpůrných služeb. Praha, Diakonie ČCE, 2014 [<http://www.dustojnestarnuti.cz/res/data/002/000328.pdf>]

- ~ posílení kompetencí místních samospráv v oblasti sociálních a zdravotních služeb a jejich koordinaci — ustavení pozice koordinátora/ky služeb (komunitního pracovníka, koordinátora podpory, resp. komunitní sestry)
- ~ využití dat o příjemcích příspěvku na péči pro poradenství, sociální práci a ochranu osob se sníženou soběstačností, metodické nastavení spolupráce obcí s úřady práce v oblasti příspěvku na péči
- ~ specifikovat kompetence obcí v oblasti sociálně-právní ochrany osob „závislých“ na péči druhých, osob ohrožených zneužíváním a špatným zacházením (adult protection services)
- ~ komunitní plánování sociálních služeb v návaznosti na zdravotní a další služby (a naopak)
- ~ posílení spolupráce a nastavení kompetencí mezi státní správou (zejm. úřady práce) a krajskou a místní samosprávou v oblasti včasné a ucelené podpory osob se sníženou soběstačností prostřednictvím sociálních a dalších služeb a sociální práce a práce s komunitou
- ~ podpora spolupráce obcí v rámci správního obvodu obcí s rozšířenou působností, podpora meziobecní spolupráce v rámci mikroregionu nebo dobrovolného svazku obcí
- ~ specifikace výkonu opatrovnictví atd.

Otázky, na které byste si měli odpovědět

Víte, kolik žije ve vašem městě/obci osob se sníženou soběstačností (příjemců příspěvku na péči, osob se zdravotním postižením)? Mají tyto osoby dostatek informací o možnostech pomoci a podpory formou sociálních služeb, dávek nebo úpravy bydlení (využívání zdravotních pomůcek apod.)?

Podporujete možnost osob se sníženou soběstačností zůstat ve vlastním domácím prostředí? Jsou služby poskytované v domácím prostředí dostupné 24 hod. denně 7 dní v týdnu?

Jak je zajišťována návaznost zdravotních a sociálních služeb? Je spolupráce a výměna informací mezi poskytovateli (praktický lékař, zdravotnická zařízení, sociální

služby, městský úřad, úřad práce atd.) do-
statečná a fungující?

Příklady dobré praxe

- ~ **Dům Portus Života 90** — komunitní centrum — propojení a návaznost komunitních služeb, pro-seniorských a seniorských aktivit a programů na jednom místě. (<http://www.zivot90.cz>)
- ~ **Plán Alzheimer Městské části Praha 8** — protože národní plán nebyl zpracován, rozhodlo se vedení města věnovat se tomuto tématu z vlastní iniciativy, v městské části je například první stacionář pro lidi s demencí v ČR (Gerontocentrum Praha 8), kde sídlí také Česká alzheimerovská společnost. (<http://www.praha8.cz/praha-8-prichazi-s-nbsp-vlastnim-planem-alzheimer-p8.html>)
- ~ **Gerontocentrum (Praha 8)** — integrace zdravotních a sociálních služeb, podpora a péče o lidi s demencí a jejich rodinných blízkých, poskytování ambulantních a terénních služeb (dení stacionář, domácí péče, osobní asistence atd.). (<http://www.gerontocentrum.cz>)
- ~ **Portál Pecujici.cz** — web věnovaný pomoci dlouhodobě nemocným a osobám pečujícím o blízkou osobu. (<http://pecujici.cz>)
- ~ **Portál Pečujdoma.cz Diakonie ČCE** (Centra pro podporu laické péče) — podpora pečujících a domácí péče o seniory, portál zahrnuje praktické návody a videa k pečování, vzdělávání, poradenství a informace atd. (<http://www.pecujdoma.cz>)
- ~ **Domov sv. Karla Boromejského** — integrovaná dlouhodobá péče zahrnující zdravotní a sociální služby. (<http://www.domovrepy.cz>)
- ~ **Poděbrady** — Centrum sociálních a zdravotních služeb. Základní filozofií služeb je pomocí propojení sociálních a zdravotních služeb umožnit všem klientům důstojný a soběstačný život v domácím prostředí. (Antolová, 2014)

Příklady indikátorů

- ~ Dostupnost poradenství a odlehčovací péče pro rodinné pečující
- ~ Dostupnost domácí zdravotní péče a pečovatelské služby 24/7
- ~ Počet a podíl příjemců příspěvku na péči
- ~ Podíl výdajů na nepobytové služby v celkových výdajích na sociální služby

- ~ Existence střednědobého plánu rozvoje sociálních a navazujících služeb, kvalita „komunitního plánování“ sociálních a zdravotních služeb a jejich spolupráce na místní úrovni

Další vybrané dokumenty a zdroje

- ~ Střednědobé plány rozvoje sociálních služeb („komunitní plány“)
- ~ Meziobecní spolupráce: příklady dobré praxe v oblasti sociálních služeb (SMO ČR) (<http://www.smocr.cz/cz/meziobecní-spoluprace/priklady-dobre-praxe/oblast-socialnich-sluzeb.aspx>)
- ~ Publikace „Podpora rozvoje komunitního systému integrovaných podpůrných služeb“ (<http://www.dustojnestarnuti.cz/res/data/002/000328.pdf>)
- ~ Publikace „Bedekr aktivního stárnutí aneb Jak se orientovat v krajíně aktivního stárnutí a dlouhodobé péče: Průvodce pro občany a samosprávy“ (<http://www.cello-iloc.cz/wp-content/uploads/2013/11/bedekr.pdf>)
- ~ Portál <http://www.dustojnestarnuti.cz> (Institut důstojného stárnutí Diakonie ČCE) — (<http://www.dustojnestarnuti.cz/ruzne/hlavni-mesto-zaklada-sit-bezplatnych-seniorskych-akademii-umeni-a-kultury>)
- ~ Informační portál EU pro pečující (Eurocarers) — informace pro rodinné pečující, zaměstnavatele a pracovníky služeb pomáhajících pečujícím (<http://eurocarers.org/informcare/?lang=cs>)

5. NÁSTROJE PODPORY A IMPLEMENTACE POLITIKY POZITIVNÍHO STÁRNUTÍ NA KRAJSKÉ A OBEČNÍ ÚROVNI

Jak ukazuje schéma níže, samospráva by se měla podílet na realizaci priorit národní politiky pozitivního stárnutí jak ve fázi implementace, tak ve fázi formulace priorit či reformulace politik a opatření na základě poznatků z praxe a potřeb obcí a měst.

K realizaci politiky pozitivního stárnutí na samosprávné krajské a obecní úrovni by měl přispívat jak stát, tak samosprávy z vlastních zdrojů. Vedle personálních kapacit a systémových mechanismů spolupráce v této oblasti je důležitá finanční podpora implementace opatření a priorit Národního plánu „politiky podpory pozitivního stárnutí“ na samosprávné úrovni. Důležitou součástí zajištění implementace politiky pozitivního stárnutí

na samosprávné úrovni je posílení personálních kapacit, například prostřednictvím koordinátorů této agendy na úrovni krajů.

5.1 KOORDINÁTOR AGENDY A POLITIKY STÁRNUTÍ NA KRAJSKÉ ÚROVNI

V rámci on-line dotazníku (viz příloha) k metodice tvorby akčních plánů pozitivního stárnutí byla respondentům (N=79) položena také otázka: „Uvítali byste zřízení pozice koordinátora agendy příprava na stárnutí (podpora

Obr. 3 Zapojení krajské a obecní samosprávy do procesu tvorby a realizace politiky stárnutí

pozitivního stárnutí a naplňování NAPPS) v rámci kraje, resp. obce (ORP)?“ V odpovědi na tuto otázku odpověděly „ano“ 57 osob, respektive tři čtvrtiny (76 %) respondentů. Na otázku „Co je podle vás největším problémem v oblasti podpory pozitivního stárnutí a naplňování cílů Národního akčního plánu (NAPPS) na krajské a obecní úrovni?“ pak dvě třetiny osob (66 %) uvedly „Nedostatek peněz“ a necelá polovina (45,5 %) „Nedostatek personálních kapacit na tuto agendu“.

Uvedené výsledky ukazují převažující názor, že tuto agendu je třeba personálně posílit a zabezpečit. Pokud jde o názor na potřebu zpracování samotných plánů, na otázku „Měly by kraje zpracovávat akční plány pozitivního stárnutí?“ odpověděli 4 z 5 respondentů „ano“ (80,3 %, resp. 61 osob). V případě otázky „Měly by obce III. stupně zpracovávat akční plány pozitivního stárnutí?“, byla podpora o něco nižší, ale i tak s tímto opatřením vyjádřily souhlas více než tři čtvrtiny respondentů (77,3 %). Tyto indikativní výsledky potvrzují nedostatečné zajištění této agendy na samosprávné úrovni a nedostatečné propojení a spolupráci mezi ministerstvy a samosprávou v této oblasti.

Jak již bylo uvedeno, cílem politiky reagující na demografické změny je „*mainstreaming*“ priorit, příležitostí a výzev spojených se stárnutím a demografickými změnami do relevantních dokumentů na regionální a místní úrovni. Na úrovni kraje by měla být tato problematika řešena zejména v rámci strategií rozvoje jednotlivých krajů, v rámci zdravotních plánů krajů, střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb, plánů mobility, plánů prevence kriminality a dalších dokumentů zaměřených zejména na oblast rozvoje lidských zdrojů, vzdělávání, dopravy, sociálního začleňování, bydlení a další oblasti důležité pro kvalitu života v daném regionu a městě.

Vzhledem k tomu, že se jedná o substantivně mezíresortní a průřezovou problematiku, z konzultací vyplynula potřeba, aby byla tato agenda v rámci krajů zajištěna tak, aby umožňovala nadresortní či mezíresortní koordinaci. K tomu by přispělo, pokud by tato agenda spadala pod odbor hejtmána nebo regionálního rozvoje.

V průběhu konzultace při přípravě tohoto dokumentu zaznívaly také výhrady k přínosu vytváření dalších dokumentů, zejména pokud jde o úroveň obcí, kdy by formální vytváření dalších plánů mohlo být vnímáno jako administrativně zatěžující. Podle převažujících názorů by měla být hlavní pozornost směřována na místní úroveň jednotlivých obcí, na konkrétní opatření a aktivity v obcích a městech, avšak při finanční i metodické podpoře ze strany krajů.

5.2 KOORDINÁTOR PODPORY NA MÍSTNÍ ÚROVNI

Jak ukazují výsledky orientačního dotazníkového šetření, jehož cílem byl primárně sběr podnětů (viz příloha), a další zdroje, ze strany obcí i u odborné veřejnosti převládá názor, že je potřebná lepší koordinace sociálních a zdravotních služeb a podpora rodinných pečujících. Na otázku „Bylo by podle vašeho názoru přínosné zřízení pozice koordinátora sociálních a zdravotních služeb v obcích (koordinátor podpory, komunitní pracovník) pro osoby se sníženou soběstačností a pečující?“ odpovědělo „Ano“ 4 z 5 respondentů (81,3 %).

Koordinátor podpory by měl propojovat poskytovatele a informace a současně fungovat jako kontaktní pracovník pro osobu, u které vznikne potřeba profesionální péče a podpory nebo pro osoby, které se ocitnou v situaci, kdy potřebují či poskytují péči blízké osobě.

Někteří respondenti poukazovali na fakt, že tato pozice může být funkční pouze za předpokladu, že se nebude jednat o pozici „úřední“, ale podaří se jeho náplň konkrétně vymezit a dát mu odpovídající pravomoci i odpovědnost. Podle jiných názorů obdobné pozice v některých obcích jsou již realizované, respektive spolupráce sociálních a zdravotních služeb funguje na základě dobré spolupráce poskytovatelů. Výsledky ukazují na značné regionální rozdíly v této oblasti i nejednotnost názorů.

5.3 ZDROJE FINANCOVÁNÍ (DOTAČNÍ PROGRAMY)

Důležitým zdrojem podpory aktivit neziskových organizací i samospráv je dotační podpora ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí. V současnosti realizuje tyto dotační program „Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností“.

Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností

Jedná se o hlavní dotační program MPSV, mezi roky 2012–2015 bylo v rámci tohoto programu přijato 145 žádostí, a podpořeno 88 projektů a přiděleno celkem 30.199.366 Kč. Od roku 2015 došlo k navýšení finančních prostředků poskytnutých na tento dotační titul na 12.000.000 Kč.

Okruh možných žadatelů, resp. příjemců dotace seniorskou nebo proseniorskou organizací se pro účely tohoto dotačního programu rozumí:

- ~ **spolek** vyvíjející činnost podle ustanovení § 214 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník;
- ~ **ústav** zřízený v souladu s ustanovením § 402 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník;
- ~ **obecně prospěšná společnost** zřízená podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech;
- ~ **církevní právnická osoba** zřízená podle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů;
- ~ **nadace** založená v souladu s ustanovením § 306 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a nadační fond založený v souladu s ustanovením § 394 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

V rámci Dotačního programu lze žádat o přidělení dotace na podporu veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností, spočívající především v hájení zájmů a práv seniorů a aktivitách směřujících ke společenskému uplatnění seniorů.

Z Dotačního programu lze podpořit následující tematické okruhy činností (podprogramy):

- a. Organizační, administrativní a technická podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací.** V rámci tohoto podprogramu lze poskytnout dotaci na náklady spojené se zajištěním konkrétních veřejně účelných aktivit.
- b. Podpora mezinárodní spolupráce a zapojení do činnosti v mezinárodních organizacích hájících zájmy seniorů.** V rámci tohoto podprogramu lze poskytnout dotaci na náklady spojené s členstvím žadatele v mezinárodních organizacích (zejména roční členské příspěvky v mezinárodních organizacích, náklady na konferenční poplatky, dopravu, pojištění, ubytování a stravu během zahraničního pobytu), přičemž je k žádosti o dotaci třeba přiložit doklad o členství žadatele v dané mezinárodní organizaci.
- c. Informační a osvětová činnost na podporu plnohodnotného života seniorů.** V rámci tohoto podprogramu lze poskytnout dotaci na realizaci

informačních kampaní zaměřených na zlepšení pozitivního obrazu seniorů ve společnosti, na zvýšení povědomí veřejnosti o potřebách starších osob a na změnu přístupu a postojů veřejnosti k otázce přípravy na stárnutí (tj. problematika stárnutí, stáří a umírání). Půjde zejména o pořádání výstav, odborných konferencí, kulatých stolů a seminářů, provoz informačních webových portálů zaměřených na uvedená témata, vydávání publikací a informačních materiálů.

d. Poradenství a právní pomoc v oblasti ochrany lidských práv seniorů. V rámci tohoto podprogramu lze poskytnout dotaci zejména na provoz a činnost poradenských center a webových portálů, které pomáhají seniorům při řešení problémů spojených s porušováním jejich lidských práv a důstojnosti.

Více informací viz „Pravidla použití finančních prostředků dotačního programu *Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací*“ (http://www.mpsv.cz/files/clanky/20897/Pravidla_pouziti_financnich_prostredku_dotacniho_programu.pdf)

5.4 KULATÉ STOLY, SEMINÁŘE A VÝROČNÍ KONFERENCE

V rámci konzultačního procesu ke zpracování tohoto dokumentu panovala shoda zapojenými zástupci krajů, experty a účastníky seminářů, že klíčovým aspektem je osvěta, vzájemná informovanost a komunikace. Spolupráce mezi kraji, obcemi a Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) při implementaci politiky stárnutí by měla mít formu pravidelných setkávání relevantních aktérů a expertů v rámci seminářů, kulatých stolů, respektive národní výroční konference. Přínosné pro obce by mohly být i pracovní semináře organizované MPSV apod.

5.5 NÁRODNÍ SÍŤ REGIONŮ, MĚST A OBCÍ PŘÁTELSKÝCH SENIORŮM – SDÍLENÍ DOBRÉ PRAXE

Dobrý model pro výměnu zkušeností je vzájemné setkávání a vytváření partnerských sítí, například v rámci sítě měst přátelských seniorům. Tento projekt Světové zdravotnické organizace (WHO) se od počátku setkává na mezinárodní

úrovni s pozitivním přijetím ze strany samospráv i vlád jednotlivých zemí. Základy této sítě a spolupráce, vzájemné komunikace a podpory jsou položeny v rámci Národní sítě zdravých měst (NSZM ČR) a databáze příkladů dobré praxe dostupné na stránkách „mestoseniorum.cz“. Při partnerství s Národní sítí zdravých měst by bylo možné tuto síť dále rozvíjet a kultivovat formy spolupráce a uplatnění těchto témat v jednotlivých politikách.

5.6 MEZIRESORTNÍ ODBORNÉ SKUPINY A PORADNÍ ORGÁNY

Na národní úrovni vznikla v průběhu roku 2014 resortní a meziresortní pracovní skupina k aktualizaci Národního akčního plánu (Zpráva o plnění NAPPS, MPSV, 2015). Obdobným způsobem by měly fungovat meziresortní pracovní skupiny na krajské a městské, respektive obecní úrovni. Členové skupiny by měli koordinátora agendy „přípravy na stárnutí“ a sebe navzájem informovat o připravovaných dokumentech, realizaci aktuálních koncepcí a priorit a diskutovat. Jednou z forem zapojení seniorů a expertů jsou

také poradní orgány, například krajské či obecní poradní skupiny, komise a seniorské rady.

Národní plán stanovuje cíl „*Zapojit seniory do diskuse nad důležitými opatřeními týkající se života obyvatel na místní a krajské úrovni*“ a „*Podporovat prohlubování spolupráce krajských a místních samospráv se seniorskými a proseniorskými organizacemi ve prospěch života seniorů — vzájemná výměna informací, zdroj validních dat o potřebách seniorů na území kraje, dostupnost zdravotních a sociálních služeb, podpora aktivního života seniorů*“.

Jednou z forem zapojení cílové skupiny je vytváření poradních orgánů, které by neměly stát na kritériu věku, ale osobní zkušenosti, odborné kompetenci a neformálním respektu a osobní angažovanosti. Nemělo by se jednat o formální orgány (umožňující alibisticky tvrdit, že „senioři byli vyslyšeni“), ani o nátlakové skupiny, které by si uzurpovaly nárok reprezentovat všechny občany určité věkové kategorie. Aby mohly mít takové orgány smysl, je třeba, aby nábor do nich byl konsensuální a otevřený různým organizacím a „běžné“ veřejnosti a reprezentoval různorodost profesní, sociální atd. V různých krajích a městech působí seniorské rady (poradní rady seniorů) — viz příklady dobré praxe (část informovanost — kapitola 4.1).

6. MONITORING, EVALUACE A INDIKÁTORY POLITIKY STÁRNUTÍ

Indikátory jsou důležitým nástrojem a pomůckou evaluace, hodnocení efektivity přijatých opatření a dosahování cílů dané politiky. Mohou poskytnout spolehlivou a srovnatelnou zpětnou vazbu a informace pro formulaci, respektive aktualizaci a formování politik a následných (*follow-up*) opatření. Národní plán stanovuje opatření „*Navázat spolupráci s Českým statistickým úřadem a Ústavem zdravotnických informací a statistiky ČR za účelem vytvoření sady dostupných indikátorů k následnému porovnávání zdravotního stavu seniorů podle územních celků.*“ a stanovuje „*Spolupracovat s akademickou sférou, zohledňovat další související výzkumné potřeby.*“ Současná absence měřitelných indikátorů podle MPSV brání jednoznačným způsobem zhodnotit plnění či neplnění daných opatření a vzájemné srovnání výsledků. (Zpráva o plnění NAPPS, červen 2015)

Kvalita samosprávy a kvalita života na místní úrovni jsou úzce propojené. Samospráva má vliv na faktory kvality života na místní úrovni, zejména kvalitu městského prostředí a služeb (dopravy, vzdělávání, bydlení, veřejného prostoru atd.). Ovšem samosprávy vzhledem k nerovným výchozím podmínkám a rozdílné historii a rozvinutosti (socioekonomické situaci) regionu čelí odlišné situaci. Je proto důležité rozlišovat kvalitu života (stav), od kvality samosprávy (proces — vládnutí, správa).

Světová zdravotnická organizace (WHO) zveřejnila dokument *Měření věkové přátelskosti měst: Průvodce k užití klíčových ukazatelů (Measuring the Age-friendliness of Cities: A Guide to Using Core Indicators)*³. (WHO, 2014). Publikace rozlišuje indikátory vstupu (*input*

indicators), výstupů (*output indicators*), výsledků (*outcome indicators*), dopadu (*impact indicators*) a ekvity⁴ (*equity indicators*). Průřezovým rámcem zdravotní politiky je koncept ekvity, který klade důraz na zajištění „absence systematických nerovností v oblasti zdraví, mezi sociálními skupinami, které mají různou úroveň výchozího sociálního zvýhodnění nebo znevýhodnění“. Ukazatele ekvity vyžadují disagregaci (rozčlenění) údajů podle stratifikačních kritérií, jako je pohlaví, věk, bohatství nebo území (sousedství).⁵

V mezinárodním kontextu byla definována řada ukazatelů, respektive sad ukazatelů a indexů s různými akcenty, podle toho, v jakém kontextu či za jakým účelem vznikly. Mezi mezinárodní indexy patří například *Index aktivního stárnutí (AAI — Active Ageing Index)*, který zahrnuje 22 ukazatelů ve čtyřech doménách — první tři domény mají měřit současnou zkušenost aktivního stárnutí, zatímco poslední „kapacitu stárnout aktivně“ (viz schéma níže). Deklarovaným cílem indexu je měřit nevyužitý potenciál aktivního stárnutí starších lidí v mezinárodním srovnání. Zaměřuje se spíše na výsledky než na procesy nebo vysvětlení příčinných faktorů.

Jiným alternativním indexem je *Global AgeWatch Index* (Help Age International, 2015), který se zaměřuje na srovnání kvality života starších osob na celosvětové úrovni.

³ Measuring the Age-friendliness of Cities: A Guide to Using Core Indicators. (A framework for selecting an Age-friendly City indicator set) (WHO, 2014) (http://www.who.int/kobe_centre/ageing/age_friendly_cities/AFC_Indicator_Guide_Pilot_English.pdf)

⁴ Pozn.: Pojem ekvita lze překládat jako slušnost, spravedlnost (nejedná se o rovnost, které odpovídá slovo „equality“)

⁵ Hodnocení zdravotní ekvity v městském prostředí je zpracováno v dokumentu *in the Urban Health Equity Assessment and Response Tool (Urban HEART)* (http://www.who.int/kobe_centre/measuring/urbanhealth/en)

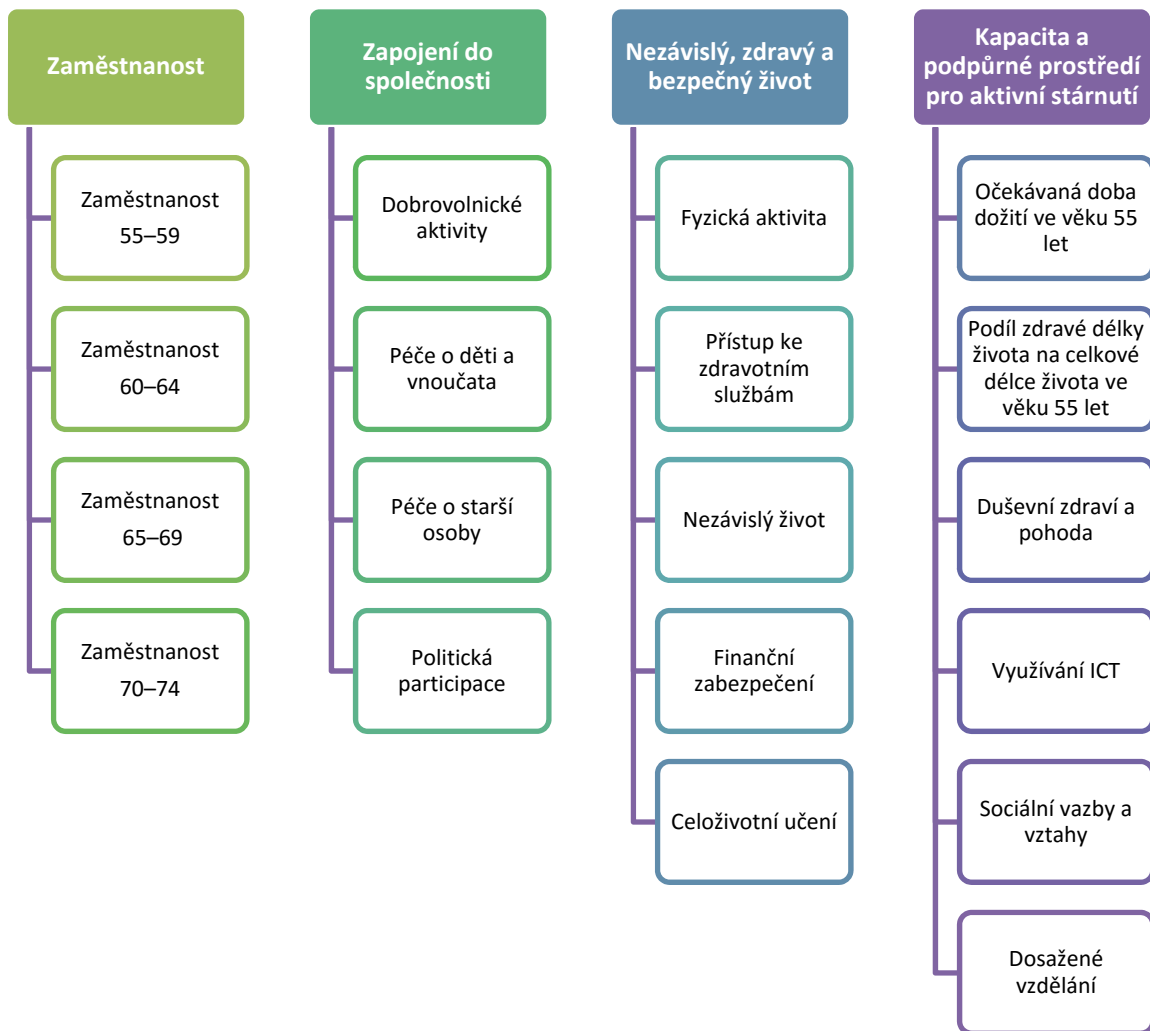

Schéma 1 Index aktivního stárnutí (AAI – Active Ageing Index)

Zdroj: UNECE (<http://www1.unece.org/stat/platform/display/AAI/Active+Ageing+Index+Home>)

Pozn.: První tři domény mají měřit současnou zkušenost aktivního stárnutí, zatímco poslední „kapacitu stárnout aktivně“

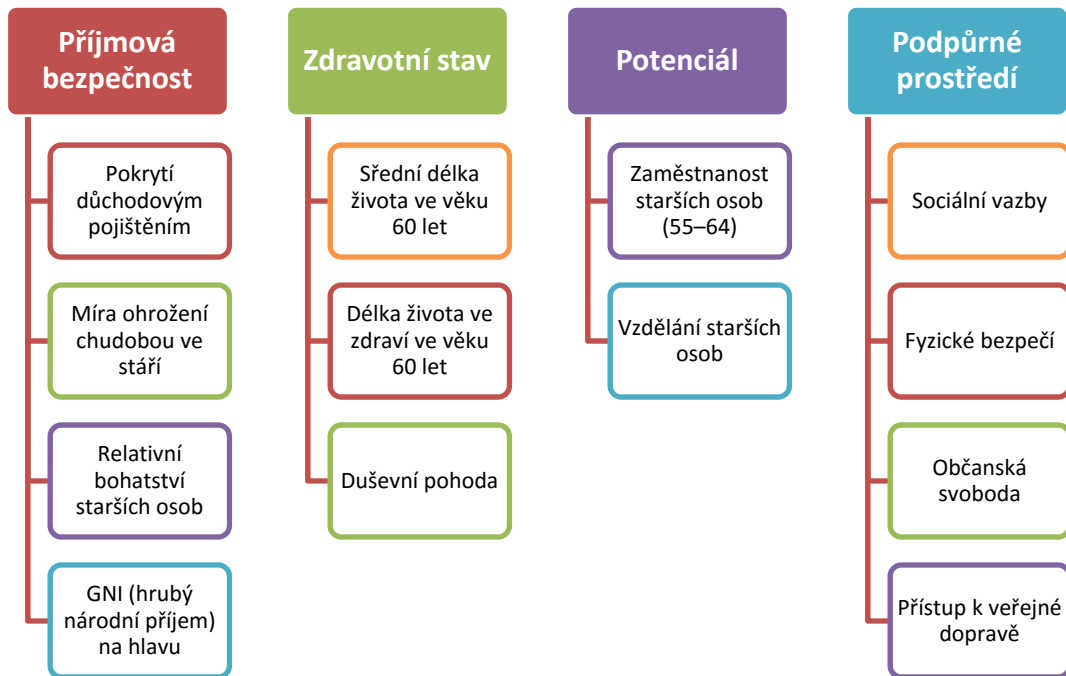

Schéma 2 Global AgeWatch Index (Help Age International, 2015)

Zdroj: Help Age International (2015) (<http://www.helpage.org/global-agewatch>)

Pozn.: Definice jednotlivých ukazatelů — viz metodologické poznámky (<http://www.helpage.org/download/55ef26b17da48>)

Ve třetím ročníku (2015) hodnocení a publikování zprávy o tomto indexu je stále možné hodnotit pouze 96 z 194 zemí. Pro 98 zemí chybí data. U 38 zemí chybí data pouze pro příjmovou bezpečnost (*Income security*). U 57 zemí chybí statistické údaje u dvou a více domén hodnocených v rámci indexu (Help Age International, 2015).

Vybrané zdroje statistických dat a ukazatelů

- ~ Veřejná databáze (VDB) Českého statistického úřadu — <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>
- ~ Veřejná databáze ČSÚ (Vše o území VDB) — <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?p-age=profil-uzemi>
- ~ Databáze Eurostatu v češtině (ČSÚ) — <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h>
- ~ Databáze demografických údajů za obce ČR (ČSÚ) — <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>
- ~ Senioři v krajích (ČSÚ) — <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori-v-krajich>
- ~ Regionální statistiky (ČSÚ) — https://www.czso.cz/csu/czso/regiony_mesta_obce_souhrn
- ~ Regionální časové řady (ČSÚ) — https://www.czso.cz/csu/czso/regionalni_casove_rady
- ~ Eurostat — databáze ukazatelů (na úrovni států a regionů soudržnosti — NUTS 2) — <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

~ Zdravotní statistiky — Zdravá města (senioři) — <http://www.mestoseniorum.cz/cz/statistiky>, indikátory zdraví (vše) — <http://www.dataplan.info/cz/home/indikatory-zdravi>

~ Statistika ÚZIS (DPS — Data Presentation System) — Ukazatele jsou rozčleněny do šesti tematických okruhů (skupin): Demografie, Zdravotní stav, Zdravotnické služby, Výdaje na zdravotnictví, Ekonomická situace, Životní prostředí a Novotvary. — <http://www.uzis.cz/cz/dps/uvod.html>

~ Heidi data tool (mezinárodní srovnání na úrovni států — Demografické a socioekonomické faktory, zdravotní stav, determinanty zdraví, zdravotnické služby, podpora zdraví) — http://ec.europa.eu/health/indicators/indicators/index_en.htm

~ Eurostat (statistický atlas) — data z regionální ročenky EU (<http://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis/viewer/>) — demografické a ekonomické ukazatele na úrovni regionů soudržnosti (NUTS 2)

~ SHARE Česká republika (SHARE — Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) — data z longitudinálního výzkumu zaměřeného na populaci 50 plus zdarma k nekomerčním a výzkumným účelům (<http://share.cerge-ei.cz/>)

7. NA CO JE DOBRÉ MYSLET PŘI PŘÍPRAVĚ A REALIZACI PLÁNU (POLITIKY)

Při přípravě jakékoliv politiky nebo plánu je dobré vycházet z již uznaných, respektovaných doporučení a obecně platných a v praxi osvědčených postupů a procesů. V oblasti politiky stárnutí považujeme za důležité respektovat principy partnerství a konzultace s klíčovými aktéry a zejména s občany či obyvateli v duchu komunitního plánování. Odlišnost podmínek na různých úrovních a regionech vyžaduje kreativitu a uplatnění obecných doporučení v konkrétní realitě a situaci. Na prvním místě stojí osobní iniciativa a osobní zájem se nějakým tématem zabývat a přijmout kroky vedoucí ke změně a zlepšení oproti současnému stavu.

Při tvorbě nebo realizaci plánu proto doporučujeme inspirovat se a aplikovat principy komunitního plánování a obecně vytváření veřejných strategií a politik.

Jak se pozná dobře zpracovaný plán?⁶

- ~ Je výsledkem vyjednávání mezi všemi účastníky procesu
- ~ Je naplňován v rámci širokého partnerství v komunitě
- ~ Odpovídá místním podmínkám a potřebám
- ~ Stanoví krátkodobé i dlouhodobé cíle a priority
- ~ Mapuje všechny veřejné, soukromé i dobrovolné subjekty z hlediska aktivit, které směřují k naplnění vytyčených cílů
- ~ Obsahuje systém sledování a hodnocení postupu a průběžného podávání zpráv veřejnosti

Jaké jsou hlavní principy dobrého plánování?

Partnerství mezi všemi účastníky. Potřeby a cíle všech účastníků mají stejnou váhu. Názorům všech stran musí být dopřáno stejného prostoru. *Zapojování místního společenství.* Při zapojování místního společenství je nutné hledat různé metody a formy oslovení a zapojení tak, aby nabídka ke spolupráci byla srozumitelná (např. podle bydliště, způsobu života, zájmů, socioetnické příslušnosti atd.). Nikdo nesmí být vylučován a diskriminován.

Hledání nových lidských a finančních zdrojů. Nelze zapomínat na spolupráci s podnikateli, která může být oboustranně přínosná, na význam práce dobrovolníků, svépomocných skupin, domácích pečovatelských týmů včetně sousedské výpomoci. Komunitní plánování je jedním z nástrojů pro zlepšení kvality života v obci.

Práce s informacemi. Je nezbytné zajistit rovný přístup k informacím uvnitř řídicí struktury a zajistit předávání informací veřejnosti. Budou-li informace pravidelně předávány, bude možné očekávat relevantní připomínky a podněty. Je nutné stanovit, jak bude možné vznášet připomínky a jak bude s připomínkami nakládáno.

Průběh zpracování plánu je stejně důležitý jako výsledný dokument. Plán nezpracovává skupina expertů. Proces komunitního plánování znamená vyhledávání, zapojování a diskusi různých lidí. Tento proces umožňuje, aby navržené politiky a opatření byly jedinečné a neopakovatelné a plně odpovídaly místním podmínkám a zdrojům. *Zohlednění již vytvořené a osvědčené spolupráce.* Dobře fungující spolupráce může být inspirací pro ostatní účastníky plánování. Prohloubení spolupráce mezi všemi účastníky přináší

⁶ Zdroj: Upraveno z Komunitní plánování — věc veřejná (průvodce) (MPSV, 2005)

kvalitnější formulaci politiky a kvalitnější nabídku služeb.

- ~ *Kompromis přání a možnosti.* Výsledkem plánování je vždy kompromisní řešení mezi tím, co chceme, a tím, co máme k dispozici. Možnosti v tomto případě nejsou pouze materiální, finanční a lidské zdroje, ale také dohoda vymezující, kdo a jak se bude na dosažení stanovených cílů plánu podílet.

~
Zdroj: Upraveno z *Komunitní plánování – věc veřejná (průvodce)* (MPSV, 2005)

8. PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE: PLÁN AKTIVNÍHO STÁRNUTÍ VE MĚSTĚ BRNĚ

Na základě identifikované dobré praxe při vytváření plánu na samosprávné úrovni v městě Brno níže uvádíme doporučený postup při plánování a realizaci „politiky stárnutí“ – zpracování plánu aktivního stárnutí – na úrovni města, respektive regionu a kraje.

Doporučený postup na základě přípravy strategie aktivního stárnutí pro město Brno

1. Založení pracovního týmu ke koordinaci (ideálně politik, vedoucí úředník, referent)
2. Analýza současného stavu podmínek aktivního a zdravého stárnutí
  - a. minimálně základní demografie,
  - b. analýza prostředí – tj. přehled činností klíčových partnerů, jejichž činnosti jdou nad rámec poskytování sociálních či zdravotních služeb pro seniory,
  - c. ve městech zapojených do projektu Zdravých měst lze případně využít této partnerské sítě,
  - d. anketa či průzkum mezi seniorskou populací na téma jejich kvality života (záleží na personálních a finančních možnostech),
  - e. Provedení řízených rozhovorů se zástupci různorodých organizací majících dopad na kvalitu života seniorů
3. Založení mezisektorové pracovní skupiny klíčových partnerů (zástupci organizací majících vliv na kvalitu života obecně, a které projeví o seniorskou problematiku zájem)
4. Zpracování SWOT analýzy (SWOT analýza vzniká na základě poznatků vzešlých z analýzy a je dopracována týmem klíčových partnerů)
5. Série diskusních setkání se zástupci odborných organizací, občanských sdružení a veřejnosti s cílem definovat vizi plánu, jeho priority, tematické oblasti a opatření
6. Zpracování návrhové části Plánu aktivního stárnutí –
  - a. rozpracování priorit, návrhů aktivit a směrů dalšího postupu,
  - b. postup evaluace / vyhodnocení,
  - c. včetně navržení indikátorové soustavy
7. Veřejné projednání Plánu
8. Schválení plánu samosprávnými orgány
9. Vytvoření Akčního plánu (podrobný popis jednotlivých opatření, termínů, garantů aktivit), který bude vytvářen pravidelně (asi na 1–2 roky)
10. Implementace plánu
11. Pravidelná evaluace plánu, jeho revize a navržení případných změn (dle zásad projektového řízení)

Viz Plán aktivního stárnutí ve městě Brně (<https://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-rozvoje-mesta/kancelar-projektu-brno-zdrave-mesto/plan-aktivniho-starnuti-finalni-verze-dokumentu>)

9. ZDROJE A DOPORUČENÉ DOKUMENTY

- Afeinnovnet. Repozitář dobré praxe v oblasti samosprávy přátelské seniorům, 2015 (<http://afeinnovnet.eu/repository>)
- Antolová, L. Finanční a legislativní otázky funkčního komunitního systému sociálních a zdravotních služeb pro seniory v obcích. Institut důstojného stárnutí Diakonie ČCE, Ivision, s. r. o. Praha, březen 2015.
- Asociace krajů ČR. Metodika strategického řízení a plánování krajů ČR. Asociace krajů ČR, Fakulta stavební ČVUT, 2014 (<http://www.asociacekrajů.cz/files/files/dokumenty/PROJEKTY/strategie/Metodika-strategickeho-rizeni-a-planovani-kraju-CR.pdf>)
- ČSÚ. Demografická příručka 2014. Český statistický úřad, 2015 (<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-pri-rucka-2014>)
- HelpAge International. Global AgeWatch Index 2015: Insight report, HelpAge International, 2015 (<http://www.helpage.org/global-agewatch/reports/global-agewatch-index-2015-insight-report-summary-and-methodology>)
- Holmerová, I., Starostová, O., Vepřková, R., Janečková, M. Zpráva o dobré praxi v oblasti aktivního stárnutí a poskytování služeb dlouhodobé péče na municipální úrovni. FHS UK, MZ ČR, Praha 2012 (http://dataplan.info/img_upload/5c84ed46aa0abfec4ac40610dde11285/zprava-o-dobre-praxi.pdf)
- Holmerová, I., Starostová, O., Vepřková, R., Wija, P. Bedekr aktivního stárnutí. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Praha 2013 (<http://www.cello-ilc.cz/wp-content/uploads/2013/11/bedekr.pdf>)
- Kalvach, Z. a kol. Podpora rozvoje komunitního systému integrovaných podpůrných služeb. Praha, Diakonie ČCE, 2014 (<http://www.dustojnestarnuti.cz/res/data/002/000328.pdf>)
- Kalvach, Z. Wija, P. a kol. Systém Integrovaných Podpůrných Služeb: Nástin uplatnění modelu SIPS v obcích. Institut důstojného stárnutí Diakonie ČCE, 2015 (<http://www.dustojnestarnuti.cz/res/data/011/001323.pdf>)
- Koldinská, K. Legislativní podmínky pro rozvoj integrovaných zdravotních a sociálních služeb v obcích (Expertní studie vypracovaná v rámci projektu Podpora rozvoje komunitních zdravotně-sociálních služeb). Právnická fakulta UK, Institut důstojného stárnutí Diakonie ČCE, Praha 2015 (<http://www.dustojnestarnuti.cz/res/data/011/001314.pdf>)
- Laurel L. Hixon. Integration and innovation in aged care organisations: Three studies in New South Wales (doktorská práce) University of Technology, Sydney, 2015 (<https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/34448/1/01front.pdf>)
- Levy, Slade, Kunkel, and Kasl. Longevity Increased by Positive Self-Perceptions of Aging. Journal of Personality and Social Psychology, 2002, Vol. 83, No. 2, 261–270, the American Psychological Association, DOI: 10.1037//0022–3514.83.2.261 (<http://www.apa.org/pubs/journals/releases/psp-832261.pdf>)
- LGA (Local Government Association — Asociace místních samospráv). Ageing: the silver lining (The opportunities and challenges of an ageing society for local government), Local Government Association, Velká Británie (vydáno 25. června 2015) (http://www.local.gov.uk/publications/-/journal_content/56/10180/7357727/PUBLICATION)
- Metodika tvorby Programu rozvoje obce. Zpracoval GaREP, spol. s r. o. a e-Rozvoj.cz, s. r. o., 2014 (http://www.mmr.cz/getmedia/45c58e5b-da4c-4210-a8da-6b29cb749989/Metodika_tvorby_PRO.pdf)

Mikeszová, Martina; Pfeifrová, Štěpánka; Dvořák, Tomáš; Havlíková, Jana; Lux, Martin; Sunega Petr. 2011. Catalogue of Practices. Institute of Sociology, Academy of Sciences of the Czech Republic. (http://seb.soc.cas.cz/images/helps_files/WP3_catalogue_of_practices_print.pdf)

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR/NSZM ČR. Databáze strategií (<http://www.databaze-strategie.cz>). Portál pro strategické řízení (<http://www.databaze-strategie.cz>)

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Manuál tvorby Strategie komunitně vedeného místního rozvoje pro programové období 2014–2020. MMR Odbor rozvoje a strategie regionální politiky MMR ČR. Verze 26. 1. 2014 (http://ns-mas.cz/content/uploads/2014/02/SCLLD-26012014_mmr.pdf)

Ministerstvo pro místní rozvoj. Metodika přípravy veřejných strategií (verze k 30. 11. 2012) (<http://www.mmr.cz/cs/Microsites/PORTAL-STRATEGICKE-PRACE-V-CESKE-REPUBLICE/Vystupy-projektu>)

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Zdraví 2020 — Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí. Ministerstvo zdravotnictví České republiky 2014 (http://www.mzcr.cz/verejne/Soubor.ashx?souborID=20840&typ=application/pdf&nazev=Zdrav%C3%AD%202020_N%C3%A1rodn%C3%AD%20strategie%20ochrany%20a%20podpory%20zdrav%C3%AD%20a%20prevence%20nemoc%C3%AD....pdf)

MPSV. Komunitní plánování — věc veřejná (průvodce). Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005 (<http://www.mpsv.cz/cs/847>)

MPSV. Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 (Aktualizovaná verze k 31. 12. 2014). Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014 (<http://www.mpsv.cz/cs/14540>)

MPSV. Zpráva o plnění Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 za rok 2014. MPSV, Praha, červen 2015 (http://www.mpsv.cz/files/clanky/21668/Zprava_o_plneni_NAP_214.pdf)

MV ČR. Manuál pro zapojování veřejnosti do přípravy vládních dokumentů. (duben 2010) (<http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/metodiky/Manual-pro-zapojovani-verejnosti.pdf>)

NSZM ČR (Národní síť Zdravých měst ČR) Databáze dobré praxe (<http://dobrapraxe.cz>). Databáze osvědčených postupů, inspirace pro obce a regiony. Národní síť Zdravých měst ČR (<http://dobrapraxe.cz>)

NSZM ČR (Národní síť Zdravých měst ČR) Město seniorům. (<http://mestoseniorum.cz>) Tematický portál Národní sítě Zdravých měst ČR (<http://mestoseniorum.cz>)

Plán aktivního stárnutí ve městě Brně Statutární město Brno, GaREP, spol. s r. o. Brno, leden 2012 (<https://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-rozvoje-mesta/kancelar-projektu-brno-zdrave-mesto/plan-aktivniho-starnuti-finalni-verze-dokumentu>)

SMO ČR. Příručka pro člena zastupitelstva obce po volbách 2014. Svaz měst a obcí České republiky. Praha, 2014 (http://www.op4u.cz/pub/zmo/Z_141215_002/z_002_031/z_002_031_priloha_1.pdf)

UK Urban Ageing Consortium. A Research & Evaluation Framework for Age-friendly Cities. UK Urban Ageing Consortium, 2014 (http://www.micra.manchester.ac.uk/medialibrary/A%20Research%20and%20Evaluation%20Framework%20for%20Age-friendly%20Cities_web%20version.pdf)

Vidovičová, Lucie a kol. Stáří ve městě, město v životě seniorů. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013, 371 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-141-1.

Vidovičová, Lucie, Gregorová, Eva. Mainstreaming věku jako strategie managementu populací se stárnoucí demografickou strukturou. Praha, Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2007. 76 s. Výzkumné zprávy. ISBN 978-80-87007-57-0. (http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_232.pdf)

Výbor regionů, Age Concern England. Regionální strategie a demografické stárnutí (Age Proofing Toolkit – Příručka ke strategii pro demografické stárnutí), Výbor regionů, Age Concern England, červenec 2006 (http://www.mpsv.cz/files/clanky/4276/ageing_toolkit_czech.pdf)

WHO. Active Ageing: A Policy Framework. WHO, 2002 (http://www.who.int/ageing/publications/active_ageing/en)

WHO. Global Age-friendly Cities: A Guide. WHO, 2007 (http://www.who.int/ageing/publications/Global_age_friendly_cities_Guide_English.pdf — pdf), <http://mestoseniorum.cz/cz/zdroje/pruvodce> (NSZM ČR)

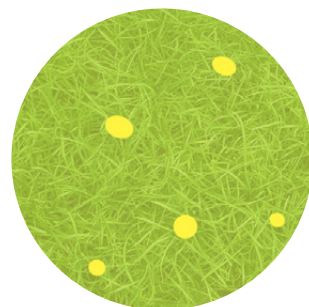
WHO. Globální města přátelská seniorům: Průvodce. Praha: MPSV, 2009 (http://www.who.int/ageing/WHO_age_friendly_cities_cz.pdf)

WHO. Measuring the Age-friendliness of Cities: A Guide to Using Core Indicators. World Health Organization Centre for Health Development Kobe, Japan (WHO, 2014) (pracovní verze) (http://www.who.int/kobe_centre/ageing/age_friendly_cities/AFC_Indicator_Guide_Pilot_English.pdf)

WHO. World report on ageing and health. WHO, 2015 (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/186463/1/9789240694811_eng.pdf)

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o obcích) (<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>)

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů (<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-129>)

PŘÍLOHA 1: VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

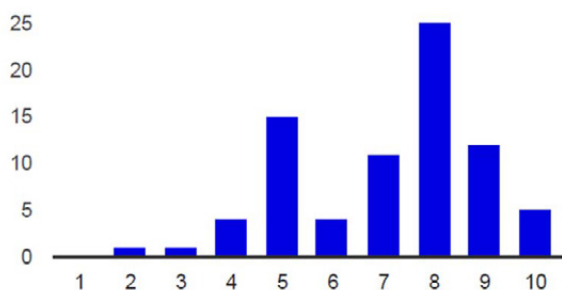
V rámci procesu přípravy metodiky bylo realizováno indikativní (orientační) dotazníkové šetření. Jeho hlavní výstupy představujeme v následujícím textu. Osloveni byli pracovníci krajských úřadů, kteří mají na starost koordinaci agendy stárnutí, účastníci konzultačních seminářů, experti a zájemci o tuto problematiku. Dotazník **v průběhu měsíce září a října 2015 vyplnilo celkem 79 respondentů** (N=79). Respondenti uváděli pouze svoji pozici (nikoliv pohlaví, věk nebo jiné údaje).

Dotazník vyplnilo 11 pracovníků krajského úřadu a dvojnásobný počet (22) pracovníků obecního úřadu. Pracovníci samosprávy tvořili méně než polovinu (asi 42 %) všech respondentů. Strukturu respondentů podle pozice ukazuje tabulka níže.

Struktura respondentů podle pozice

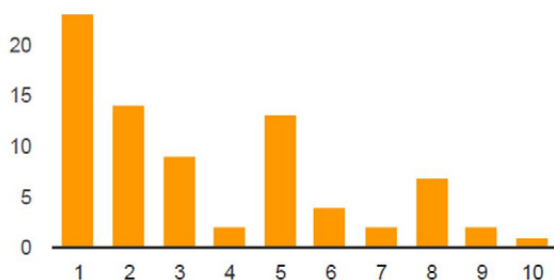
Pracovník krajského úřadu	11	13,9 %
Pracovník obecního / městského úřadu (magistrátu atd.)	22	27,8 %
Nezávislý expert	22	27,8 %
Ostatní	25	31,6 %

Jak hodnotíte připravenost měst a obcí na demografické změny?

Respondenti hodnotili připravenost obcí na demografické změny na desetistupňové škále (výborná: 1, velmi špatná: 10). Téměř jedna třetina respondentů (32 %) ohodnotila připravenost číslem 8. Druhá nejčastější odpověď byla 5, kterou uvedla téměř pětina respondentů. Průměrná hodnota odpovědi u této otázky činila 7,1.

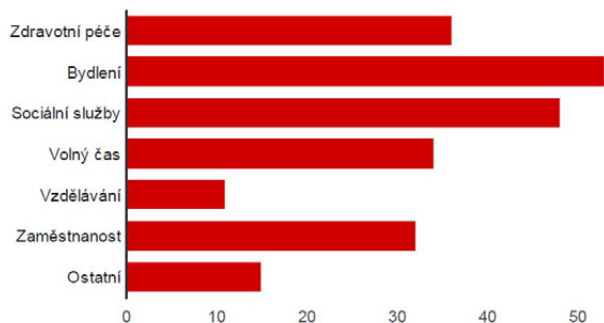
Jsou cíle Národního plánu na podporu pozitivního stárnutí významné i pro krajskou a místní samosprávu?

Respondenti hodnotili relevantnost cílů Národního plánu na podporu pozitivního stárnutí pro krajskou a místní samosprávu na desetistupňové škále (zásadně: 1, vůbec: 10). Téměř třetina (30 %) respondentů odpověděla hodnotou 1 (zásadně). Průměrná hodnota u této odpovědi činila 3,2.

Ve které oblasti spatřujete největší nedostatky nebo problémy z hlediska kvality života seniorů?

Mezi oblastmi, ve které spatřují největší nedostatky nebo problémy z hlediska kvality života seniorů, respondenti nejčastěji uváděli oblast „bydlení“. Tuto oblast považuje za problematickou více než dvě třetiny respondentů (68 %), o čtyři procenta méně respondentů uvedlo oblast

„sociálních služeb“. Za nimi s již větším odstupem následuje oblast „zdravotní péče“, „volný čas“ a „zaměstnanost“, které uvedl obdobný podíl (více než 40 %) respondentů.

Oblast	Počet	Podíl
Bydlení	53	68 %
Sociální služby	48	62 %
Zdravotní péče	36	46 %
Volný čas	34	44 %
Zaměstnanost	32	41 %
Ostatní	15	19 %
Vzdělávání	11	14 %

Co je podle vás největším problémem v oblasti podpory pozitivního stárnutí a naplňování cílů Národního akčního plánu (NAPPS) na krajské a obecní úrovni?

Dvě třetiny respondentů (66 %) uvedly mezi největšími problémy nedostatek peněz, na druhém místě byl nejčastěji uváděn „Nedostatek personálních kapacit na tuto agendu“. Na třetím a čtvrtém místě jsou „Nedostatečná spolupráce s ministerstvy“ a „Nedostatečná spolupráce kraje s obcemi“, které obdržely shodný počet hlasů — 33 osob, resp. 43 % respondentů považuje tuto oblast za problém. Nejméně často respondenti zvolili odpověď „Nedostatečná spolupráce obcí v rámci ORP“ (viz tabulka níže).

Oblast	Počet	Podíl
Nedostatek peněz	51	66,2 %
Nedostatek personálních kapacit na tuto agendu	35	45,5 %
Nedostatečná spolupráce s ministerstvy	33	42,9 %
Nedostačená spolupráce kraje s obcemi	33	42,9 %
Nedostatek spolupráce mezi jednotlivými odbory úřadu	23	29,9 %
Nedostatečná spolupráce obcí v rámci ORP	21	27,3 %
Ostatní	16	20,8 %

Využili byste metodiku tvorby akčního plánu pozitivního stárnutí?

Téměř čtyři z pěti (78 %) respondentů uvedlo, že by využilo metodiku tvorby akčního plánu pozitivního stárnutí. Záporně odpověděla zhruba desetina respondentů (11 %).

Měly by kraje zpracovávat akční plány pozitivního stárnutí?

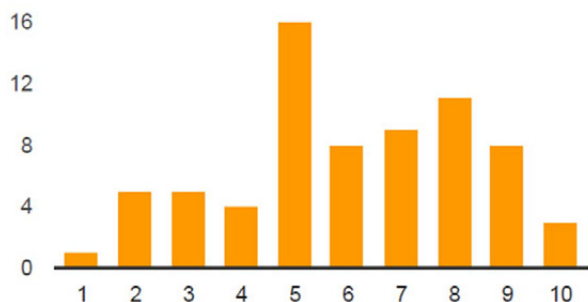
Čtyři pětiny respondentů (80 %) souhlasí s názorem, že by kraje měly zpracovávat akční plány pozitivního stárnutí, nesouhlasilo 13 % respondentů.

Měly by obce III. stupně zpracovávat akční plány pozitivního stárnutí?

S názorem, že by obce III. stupně měly zpracovávat akční plány pozitivního stárnutí, souhlasí o trochu méně respondentů, přesto se pozitivně k této možnosti vyjádřily více než tři čtvrtiny (77 %) respondentů.

Jak hodnotíte spolupráci s MPSV v oblasti naplňování Národního plánu na podporu pozitivního stárnutí?

Téměř čtvrtina respondentů (23 %) ohodnotila spolupráci s MPSV v oblasti naplňování Národního plánu na podporu pozitivního stárnutí hodnotou 5 (střední hodnota na desetistupňové škále, kde výborná = 1, velmi špatná = 10). Připomeňme, že ze všech 79 respondentů, pouze 33 uvedlo, že je pracovníkem krajského (11) nebo obecního (městského) úřadu (22), tj. ani ne polovina (asi 42 %) všech respondentů. Průměrná hodnota odpovědí činila 6,1.

Bylo by přínosné monitorovat indikátory kvality života seniorů v krajích a obcích a hodnotit kvalitu samosprávy v této oblasti?

Čtyři z pěti (80 %) respondentů uvedli, že by bylo přínosné monitorovat indikátory kvality života seniorů v krajích a obcích a hodnotit kvalitu samosprávy v této oblasti.

Uvítali byste zřízení pozice koordinátora agendy přípravy na stárnutí (podpory pozitivního stárnutí a naplňování NAPPS) v rámci kraje, resp. obce (ORP)?

Zhruba tři čtvrtiny (76 %) respondentů by uvítaly zřízení pozice koordinátora agendy přípravy na stárnutí v rámci kraje, resp. obce (ORP).

Bylo by podle vašeho názoru přínosné zřízení pozice koordinátora sociálních a zdravotních služeb v obcích (koordinátor podpory, komunitní pracovník) pro osoby se sníženou soběstačností a pečující?

Více než čtyři pětiny respondentů (81,3 %) uvedly, že by bylo přínosné zřízení pozice koordinátora sociálních a zdravotních služeb v obcích. S tímto názorem nesouhlasí 9,3 % respondentů.

Níže uvádíme odpovědi respondentů na části dotazníku, ve kterých respondenti mohli formulovat své názory a návrhy. Níže uvádíme výběr odpovědí, které ilustrují názorové proudy týkající se opatření a metodiky politiky pozitivního stárnutí na samosprávné úrovni.

Jsou podle vás kompetence samosprávy v těchto oblastech dostatečné? Co by mohlo postavení krajů, resp. obcí zlepšit s ohledem na řešení problematiky kvality života seniorů?

- ~ Na konkrétní aktivity by měly být vyčleněny **finanční prostředky** a agenda by měla být **personálně zabezpečena**.
- ~ Obce a kraje ... **málo vnímají možnost a také důležitost samosprávné role** v sociální oblasti
- ~ **Chybí důstojné sociální bydlení** pro seniory s nízkými příjmy
- ~ Problematické **financování sociálních služeb ztěžuje zavádění nových sociálních služeb** (přednost má domov pro seniory před denním stacionářem nebo sociálně aktivizačními službami)
- ~ ... **obce ani kraje nemají přehled o seniorech a jejich potřebách** a nemohou na jejich potřeby pružně reagovat
- ~ ... **více zájmu o osamocené seniory**
- ~ **Nyní je minimální možnost čerpat finanční prostředky z fondů EU**
- ~ **Svěřit samosprávě sociální práci na území, koordinaci péče na zdravotně-sociálním pomězí...**
- ~ Obcím by pomohla především **větší možnost rozhodování**, ale s tím souvisí **hlavně peníze!**
- ~ **Pracujeme s koncepcí státní. Jsme velmi spokojeni. Koncepci kraje nepotřebujeme**, státní je velmi kvalitní, svou máme vypracovanou podle ní.
- ~ Koncepční vzdělávání pracovníků samosprávy v problematice kvality života seniorů.
- ~ ... **cílová skupina seniři téměř vypadla jako cílová skupina relevantních operačních programů** (OP Z a IROP). ...
- ~ ... vypsáním národních dotačních výzev, které ale nebudou omezené podporou „de minimis“.
- ~ Obce: kvůli převodu dávkových systémů z obcí na stát (úřad práce) **nemají obce dostatek informací o nízkopříjmové skupině seniorů,**

obce nedostatečně reflektují rostoucí počet exekucí mezi seniory, je třeba zvýšit finanční a dluhové poradenství,

- ~ **Je nedostatek terénních pečovatelských a asistenčních služeb, zejména v malých odlehklých obcích, obce nejsou vůbec připraveny na nárůst počtu seniorů s demencí**, akutně chybí služby a zařízení pro tuto klientelu, rozšířenost obecní samosprávy blokuje efektivní zřizování služeb.
- ~ Kraje: **kraje preferují výstavbu velkokapacitních pobytových zařízení, namísto aby rozšiřovaly síť komunitních služeb.**
- ~ Jako největší problém vnímám **situaci seniorů žijících v malých obcích**, kde není kapacita lidí věnující se samosprávě (většinou jen uvolněný starosta) zvládnout všechny opodstatněné nároky občanů.
- ~ **Uvolnit legislativu očištění od nesmyslné administrativy!!!** Finanční prostředky na nově vzniklé pozice péče o starší občany.
- ~ Finanční podpora samospráv na tuto oblast. Dotace poskytnutá účelově, aby nedocházelo pouze k finančním přesunům, kdy se může pokrýt částka na seniory o získanou částku z jiných zdrojů.
- ~ Kompetence jsou dostatečné. ...
- ~ Dostatečné kompetence, **malá ochota je využívat...**
- ~ ... kompetence jsou dostatečné, nedostatečné jsou finanční prostředky.
- ~ **Obce by měly mít více kompetencí:** Sociální služby řešené z kraje nevychází vždy z potřeb v daném místě.
- ~ **Určení RUD na krajích také na sociální oblast, převod kompetencí za sociální oblast z krajů na obce** včetně finančních prostředků.
- ~ Zlepšit by se mohla **informovanost** přes legislativní uchopení celé problematiky a tím **dostat všechny samosprávy do jakéhosi rámce svých povinností v rámci svých kompetencí...**
- ~ ... „odtabuizování“ stárnutí a stáří. Na školách by se děti měly učit, že stárnutí je součástí života.
- ~ **Děti by se měly setkávat se starými lidmi.**
- ~ Důležité bude zejména **sociální bydlení a terénní sociální služby, aby seniři mohli dlouhodobě zůstat v domácím prostředí...**

- ~ **Vzdělávání seniorů** by obce mohly více podporovat **prostřednictvím místních knihoven**, které jsou kreativní, mají k seniorům blízko, ale nemají často na tuto činnost peníze.

Jaké problémy nebo opatření považujete za prioritní?

- ~ **Dostupnost zdravotních a sociálních služeb v přirozené komunitě**, jejich propojení a návaznost, ...
- ~ Nemotivovanost ke spolupráci.
- ~ Malometrážní bezbariérové byty; dostupnost terénních služeb.
- ~ V našem městě volnočasové aktivity — samota.
- ~ Podpořit výstavbu menších bytů pro seniory, zdravotně postižené... a zlepšit podmínky pro zaměstnance.
- ~ Nedostatek domovů pro seniory.
- ~ Zlepšit motivaci pro zkvalitnění služeb pro seniory. Jak? Nevím.
- ~ Aktuálně RUD v řádu let přechod kompetencí.
- ~ Zabezpečení sítě sociálních a zdravotních služeb pro seniory.
- ~ Péče o osoby s duševním onemocněním.
- ~ Zajišťovat úpravy v bytech tak, aby v nich mohli dožít, je to pro společnost levnější než pobyt v ústavních zařízeních.
- ~ Stanovení povinnosti obcí spolufinancovat služby.
- ~ Nastavení jednotné metodiky pro poskytování dotací na služby.
- ~ Zajištění zdravotně-sociálních služeb.
- ~ Důsledné zpracování strategických i následně operačních (akčních) plánů také na základě prognostických odhadů.
- ~ Větší medializace možností, na koho se senioři mohou obrátit.
- ~ V dnešní době **převládá představa, že si vše může člověk najít na internetu, ale odborná rada je dle mého vždy cennější a přínosnější...**
- ~ Podpora **terénních sociálních a zdravotních služeb**, které umožní seniorům setrvat co nejdéle v jejich přirozeném prostředí.
- ~ Zlepšení dotační politiky pro **řešení kombinace sociálního bydlení a sociálních služeb**.
- ~ **Fyzické prostředí, vytváření míst, která budou přátelská k seniorům i po fyzické stránce** (bezbariérovost, docházkové vzdálenosti služeb, lavičky, WC atd.)

- ~ Prevence věkové diskriminace a ageismu...
- ~ Rozvíjení a podpora dobrovolnictví (pro seniory i skrze seniory) zlepšení péče o seniory.
- ~ Omezovat stigmatizaci seniorů a podporovat mezigenerační spolupráci.

Na co by se měla podle vašeho názoru metodika zejména zaměřovat?

- ~ Metodika ve špatně nastavených podmínkách nemůže zásadně pomoci nikomu...
- ~ Příklady dobré praxe pro konkrétní opatření.
- ~ Jednotná pravidla (metodiky, ukazatele) a podmínky v rámci ČR, dlouhodobé financování soc. služeb.
- ~ ... metodika by měla vycházet z potřeb obecních úřadů, které nejlépe vědí, co jim chybí.
- ~ Metodika by měla motivovat obce k tomu, aby spojily síly v rámci komunity s jinými aktéry a hledaly společně řešení.
- ~ Tvorbu akčního plánu nevidím jako efektivní za situace, kdy není jasně nastavena základní legislativa pro realizaci navržených opatření.
- ~ **Obecně formulovaná metodika je potřebná především pro organizátory programů pozitivního stárnutí. V praxi však lépe prospěje konkrétní nabídka nejrůznějších akcí.** Velký úspěch mají např. takzvané parky pro seniory (s promyšleným cvičebním náradím). Finančně jsou pro obce dostupné, pro seniory přínosné.
- ~ **Metodika by neměla být příliš rigidní**, ale měla by dát prostor krajům i obcím zaměřit se na řešení jejich nejpálčivějších otázek.
- ~ Metodika by měla **mluvit srozumitelným jazykem**. Správně pojmenovávat problémy seniorů a návrhy na jejich řešení. **Spolupracovat s kvalitními odborníky, kteří nejsou odtrženi od praxe.**
- ~ Především by měla být opravdu **konkrétní, nikoliv obecnou**.
- ~ **Konkrétní aktivity s vyčleněním finančních prostředků** na jejich realizaci.
- ~ **Praktické návody a příklady**, spolu s informacemi, **proč je to třeba a kde na to brát peníze**. Stručnost, jednoduchost, srozumitelnost i pro laiky!
- ~ ... od metodiky **bych očekávala „otevření očí“ pro zastupitele krajské, ale i místní úrovně... vysvětlení tématu, zboření mýtů a návod, kde informace najít a kde se inspirovat**, pokud chci

s daným tématem pracovat... Nemusí se nutně jednat o samospásnou kuchařku. Viděla bych to spíš jako „úvod do témat“.

- ~ Zejména na uvedení teorie do praxe. Plány nebudou k ničemu, pokud nebude vůle je realizovat.
- ~ **Zajištění dostatku míst v pobytových sociálních službách.**
- ~ Forma krátké brožury s doporučenými postupy. Mohla by obsahovat také **předpokládané náklady a personální kapacity** (vycházelo by např. z koeficientu počtu obyvatel a jejich věkového

dělení). Měla by obsahovat také postupy kontroly plnění akčního plánu, nejen se zabývat tvorbou.

- ~ **Metodika by měla především kvalifikovaně nastínit postup obecních úřadů v daných oblastech**, ale před vydáním samotné metodiky se musí materiálně vše připravit, protože obce nemají pro tuto oblast ani kapacity, ani peníze!
- ~ Více lidí do terénu, více peněz na volnočasové aktivity, větší možnosti vzdělávání seniorů.

PŘÍLOHA 2: DOTAZNÍK K PŘÍPRAVĚ METODIKY

Jak hodnotíte připravenost měst a obcí na demografické změny?

výborná 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 velmi špatná

Jsou cíle Národního plánu na podporu pozitivního stárnutí významné i pro krajskou a místní samosprávu?

zásadně 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 vůbec

Ve které oblasti spatřujete největší nedostatky nebo problémy z hlediska kvality života seniorů?

- Zdravotní péče
- Bydlení
- Sociální služby
- Volný čas
- Vzdělávání
- Zaměstnanost
- Jiné: _____

Jsou podle vás kompetence samosprávy v těchto oblastech dostatečné? Co by mohlo postavení krajů, resp. obcí zlepšit s ohledem na řešení problematiky kvality života seniorů?

Prosím uveďte.

Jaké problémy nebo opatření považujete za prioritní?

Prosím uveďte.

Co je podle vás největším problémem v oblasti podpory pozitivního stárnutí a naplňování cílů Národního akčního plánu (NAPPS) na krajské a obecní úrovni?

- Nedostatek peněz
- Nedostatek personálních kapacit na tuto agendu
- Nedostatek spolupráce mezi jednotlivými odbo-ry úřadu
- Nedostatečná spolupráce s ministerstvy
- Nedostatečná spolupráce kraje s obcemi
- Nedostatečná spolupráce obcí v rámci ORP
- Jiné: _____

Využili byste metodiku tvorby akčního plánu pozitivního stárnutí?

- Ano
- Ne
- Jiné: _____

Na co by se měla podle vašeho názoru metodika zejména zaměřovat?

Uveďte prosím, na co by se měla metodika zaměřit, popřípadě jakou formu by měla mít, aby byla co nejpřínosnější.

Bylo by podle vašeho názoru přínosné zřízení pozice koordinátora sociálních a zdravotních služeb v obcích (koordinátor podpory, komunitní pracovník) pro osoby se sníženou soběstačností a pečující?

- Ano
- Ne
- Jiné: _____

Vaše pozice *Povinné

- Pracovník krajského úřadu
- Pracovník obecního / městského úřadu (magistrátu atd.)
- Nezávislý expert
- Jiné: _____

Měly by kraje zpracovávat akční plány pozitivního stárnutí?

- Ano
- Ne
- Jiné: _____

Měly by obce III. stupně zpracovávat akční plány pozitivního stárnutí?

- Ano
- Ne
- Jiné: _____

Jak hodnotíte spolupráci s MPSV v oblasti naplňování Národního plánu na podporu pozitivního stárnutí?

výborná 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 velmi špatná

Bylo by přínosné monitorovat indikátory kvality života seniorů v krajích a obcích a hodnotit kvalitu samosprávy v této oblasti?

- Ano
- Ne
- Jiné: _____

Uvítali byste zřízení pozice koordinátora agendy přípravy na stárnutí (podpory pozitivního stárnutí a naplňování NAPPS) v rámci kraje, resp. obce (ORP)?

- Ano
- Ne
- Jiné: _____

